

2025

DIALOGI
AKATEMIA

SUURI METSÄDIALOGI

— Suomi puhuu metsästä

KAI ALHANEN

JANNE KAREINEN

KATRIINA LEHTI

Suomi puhuu metsästä — Suuri metsädialogi

Julkaisija: Koneen Säätiö 2025

Tilastot ja toimitus: Dialogiakatemia ja Koneen Säätiön Metsän puolella

Taitto: Studio Marina Veziko

Valokuvat: Juha Länsman ja Jussi Vierimaa

Esipuhe 6

1

Johdanto 8

2

Tiedot keskusteluista 12

3

Moniarvoinen metsä 18

Elämä 20 · Vapaus 21 · Vauraus 22

Turvallisuus 24 · Työ 25 · Yhteenkuuluvuus 26

Kauneus 27 · Luovuus 28 · Pyhyys 30

4

Metsien muuttuvat käyttötavat 32

Omistaminen 35 · **Raaka-aineet ja hyödykkeet** 36

Virkistys 38 · **Suojelu** 40 · **Metsänhoito** 41

Tutkimus 42 · **Taide** 45 · **Muiden lajien metsä** 46

5

Jännitteet ja kiistat 48

Talous ja ekologia 50 · **Faktat ja tulkinat** 51

Muutosten mittakaavat, aikajänteet ja paikalliset erot 54 · **Metsäkeskustelu** 55

Pelko ja toiveikkuus 58

6

Ratkaisusuuntia 60

Tietopohja ja tiedon hyödyntäminen 62

Säätelyn välineet 63 · **Kannustimet** 64

Arvokeskustelu 66 · **Yhteinen visio** 68

Globaali näkökulma 69 · **Poliittinen rohkeus** 70

7

Johtopäätökset 72

Sanasto 74

Esipuhe

Metsät ovat meille Suomessa asuville olleet aina muutakin kuin maisema tai luonnonvara – ne ovat osa yhteistä kulttuuriperintöämme ja henkilökohtaisia kokemuksiamme. Metsissä on liikuttu, työskennelty, rentouduttu ja unelmoitu. Ne ovat monelle rauhan ja merkityksellisyyden lähde, toisille toimeentulon perusta. Koska metsät ovat meille tärkeitä, niistä puhuminen herättää paljon tunteita ja mielipiteitä.

Metsät ovat puhuttaneet kautta aikain Suomessa asuvia ihmisiä, mutta viime vuosina metsien käyttö on noussut erityisen kuumaksi puheenaiheeksi. Metsät tuovat edelleen monille työtä ja toimeentuloa. Toisaalta tieteellisen tiedon lisääntyessä ja ekologisten ongelmien kasvaessa metsien käyttö on noussut aivan keskeiseen rooliin Suomen ilmasto- ja luontotavoitteiden saavuttamisessa.

Moni on toivonut metsien käyttöön liittyvän yhteisen kansallisen tahtotilan tai vision rakentamista. Meikin Koneen Säätiön *Metsän puolella* -aloitteessa toivomme sitä.

Näemme, että yhteisen tahtotilan tai vision rakentamiseen tulee osallistaa laajasti Suomessa asuvia ihmisiä, joiden elämää metsät koskettavat. Kansallista tahtotilaa tai visiota ei voi rakentaa kabineteissa vaan yhdessä käydyissä dialogeissa. Mahdollisimman monella tulee olla mahdollisuus saada äänensä kuuluviin metsäkeskustelussa.

Ymmärtääksemme paremmin metsäkeskustelun virettä ja saadaksemme kattavamman kuvan metsien merkityksestä erilaisille ihmisille, järjestimme Dialogiakatemian kanssa ja useiden kymmenien eri organisaatioiden voimin Suuren Metsädialogipäivän 2.4.2025.

Eri puolilla Suomea järjestettyihin dialogeihin kokoontui yli tuhat ihmistä keskustelemaan metsien merkityksestä sekä metsiin liittyvistä unelmista, toiveista ja peloista. Dialogeissa oli mukana laaja joukko ihmisiä eri taustoista – metsäammattilaisia, tutkijoita, järjestötoimijoita, Martta-liiton aktiiveja ja monia muita – jotka kaikki halusivat antaa aikaansa ja saada äänensä kuuluviin metsäkeskustelussa.

Tässä raportissa on esitetty kaikkien käytyjen metsädialogien yhteenveto. Sen pohjalta luomme yhteistyössä eri toimijoiden kanssa metsien tulevaisuustarinoita, joiden toivomme osaltaan tukevan kaivatun yhteisen tahtotilan tai vision rakentamista liittyen metsien käyttöön.

Haluan kiittää lämpimästi Dialogiakatemiaa hienosta yhteistyöstä Suuren Metsädialogipäivän järjestämisessä. Lisäksi haluan kiittää jokaista metsädialogin järjestäjää ja jokaista niihin osallistunutta henkilöä ajatustensa – ja joissain tapauksessa syvimpien tuntojensa – jakamisesta sekä aikansa antamisesta matkalla kohti yhteistä metsiin liittyvää kansallista tahtotilaa.

Helsingissä, 13.10.2025,

Mari Pantsar

Muutosjohtaja, Koneen Säätiön Metsän puolella

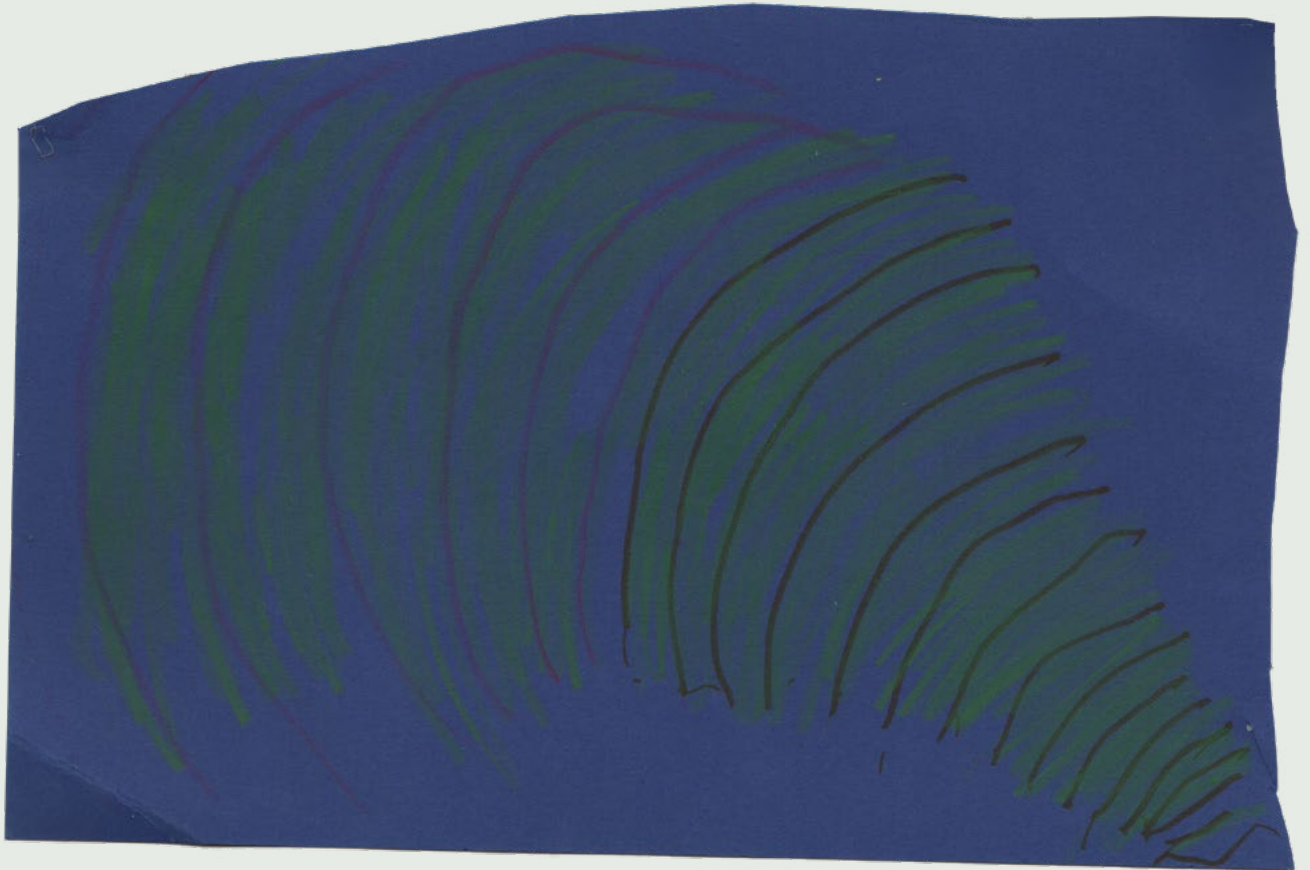

Johdanto

Koneen säätöön Metsän puolella -aloitteen ja DialogiAkatemian koordinoima Suuri Metsädialogipäivä järjestettiin 2.4.2025. Siihen osallistui reilut 1000 keskustelijaa monista taustoista tullutta eri ikäistä ihmistä 87 dialogissa eri puolilla Suomea. Lukuisat erilaiset organisaatiot, ryhmät ja yksittäiset ihmiset järjestivät oman metsädialoginsa.

Metsästä käydään tällä hetkellä vilkasta julkista keskustelua ja se painottuu enimmäkseen talouden ja ekologian väliseen jännitteeseen. Suuren Metsädialogipäivän tavoitteena oli laajentaa keskustelun aiheita ja osallistujajoukkoa sekä selvittää, mitä metsä merkitsee erilaisille Suomessa asuville ihmisille. Samalla luodattiin osallistujien toiveita ja pelkoja metsien tulevaisuudesta.

Suuressa Metsädialogipäivässä ääneen pääsivät kaikenlaiset ihmiset: aikuiset ja lapset, metsäalan ammattilaiset ja harrastajat, tutkijat ja maallikot, metsänomistajat ja metsästä jokaisenoikeuksien turvin nauttivat henkilöt, Suomessa syntyneet ja tänne myöhemmin muuttaneet sekä lukuisilla muilla tavoilla metsiä kokevat ihmiset. Dialogien esiin tuomien moninaisten kokemusten valossa pystytään näkemään, että metsät liikuttavat syvästi ja monin eri tavoin Suomessa asuvien ihmisten elämää. Metsät merkitsevät ihmisille monia muitakin asioita kuin julkisessa keskustelussa painottuvia taloudellisia näkökohtia ja ekologisia ulottuvuuksia.

Lapsen teos 3-vuotiaiden dialogista: Iso myrsky.

Yhteenvetoraportissa esitetään tiivistetysti Suuren Metsädialogipäivän keskustelujen sisältö. Raportissa ei pyritä listaamaan kaikkea dialogeissa esiin nousutta, vaan se on kokonaistulkinta siitä, mitkä asiat erityisesti puhututtavat keskusteluihin osallistuneita ihmisiä. Dialogien pohjalta voi todeta, että laajalla joukolla ihmisiä on voimakas tarve puhua metsistä, niiden nykytilasta ja tulevaisuudesta Suomessa. Raportti lähtee liikkeelle dialogeissa esiin tulleista moninaisista merkityksistä ja arvoista, joita ihmiset antavat metsille. Sen jälkeen käymme läpi metsien muutoksessa olevia käytötapoja ja niihin liittyviä ajankohtaisia kysymyksenasetteluja. Oman osuutensa muodostavat metsien nykytilaan liittyvät jännitteet, joista siirrymme dialogeissa nousseisiin erilaisiin ratkaisusuuntiin. Päätämme raportin esittämällä kolme aineistosta kumpuavaa johtopäätöstä.

Raportti kutsuu lukijaa tarkastelemaan metsää eri näkökulmista ja pohtimaan siellä käynnissä olevia muutoksia. Se auttaa hahmottamaan metsien merkitystä lukuisten eri ihmisryhmien elämässä ja tuo vuoropuheluun metsään liitetyt tieteen, talouden, harrastamisen, henkisyiden ja taiteen ulottuvuudet, unohtamatta metsässä asuvia muunlaisia. Raportissa kuuluvat rinnakkain metsänomistajien, metsää pohtivien maallikoiden, metsäteollisuuden, aktivistien, tutkijoiden ja taiteilijoiden äänet. Monipuolistamalla maassamme käytävää metsäkeskustelua se tarjoaa aineksia jatkokeskusteluille ja -toimenpiteille yhteiskunnan eri alueilla.

Suuri Metsädialogipäivä on jatkoa syksyllä 2024 järjestetyille [Luottamuksellisille metsädialogeille](#) ja niistä tehdyille raportille. Luottamukselliset dialogit kokosivat yhteen metsäalalla toimivia ammattilaistahoja metsäteollisuuden edustajista, tutkijoista, taiteilijoista ja virkamiehistä aina luonnonnonsoojelun aktivisteihin. Yhdessä nämä raportit muodostavat ainutlaatuisen kokonaisnäkyvän Suomessa asuvien ihmisten metsäsuhteeseen ja metsistä käytyyn keskusteluun.

Raportin sitaatit ovat suoria poimintoja keskustelijoiden kommenteista.

KESKUSTELUAINEISTO

Dialogien tuottama informaatio on rikasta ja ainutlaatuista. Se poikkeaa merkittävästi esimerkiksi kyselyjen ja haastattelun tuottamasta informaatiosta. Dialogin erityisyys syntyy keskustelijoiden päästessä jakamaan aiempia sekä keskusteluhetkessä syntyviä kokemuksiaan. Dialogissa tulevat esiin ihmisten kokemusten eri ulottuvuudet, kuten havainnot, ajatukset, tunteet, muistot ja kuvitelma tulevaisuudesta. Eri ihmisten kokemusten erojen tullessa näkyviin voimme esimerkiksi käsittää, että samoilla sanoilla voi olla eri yksilöille eri merkityksiä. Saamme myös näkyviin sellaisia asioiden välisiä yhteyksiä, joita ei muuten onnistuttaisi hahmottamaan. Parhaimmillaan tämä mahdollistaa asioiden ymmärtämisen uusilla tavoilla.

Suuri Metsädialogipäivä tuotti lähes 1000-sivuisen monimuotoisen aineiston. Keskustelujen järjestäjät toimittivat käyttöömmekeskustelujen anonymisoidut kirjaukset, jotka on käyty läpi teemapainotteisella sisällönanalyysillä. Analyysissä on hyödynnetty myös syksyn 2024 Luottamuksellisten metsädialogien aineistoa, mutta pyritty välttämään asioiden toistamista. Aineiston analysoiminen tarjosi mahdollisuuden tarkastella samojen aiheiden yhteydessä hyvin erilaisten ihmisten näkökulmia, kuten vaikkapa sitä, mitä tulevaisuuskuvia tutkijoilla ja kolmivuotiailla on metsään liittyen.

DIALOGI

Dialoginen keskustelu tähtää ymmärryksen lisääntymiseen käsiteltävistä asioista, toisista ihmisistä ja omasta itsestä. Samalla dialogi rakentaa luottamusta ihmisten välille ja hälventää polarisaatiota ruokkivia

tunteita, kuten ahdistusta, vihaa ja pelkoa. Dialogissa syntynyttä ymmärrystä ja niistä tehtyjä yhteenvetoja voidaan käyttää erilaisiin jatkotyöskentelyihin, kuten ratkaisujen suunnitteluun tai päätöksentekoon.

2

Tiedot dialogeista

KESKUSTELIJOITA

1000

Keskustelijoita vuoden 2025 dialogeissa oli yli 1000.

KESKUSTELUJEN
KOKONAISMÄÄRÄ

97

Luku sisältää 10 syksyllä 2024 järjestettyä Luottamuksellista dialogia.

OSALLISTUJAT

3–87

Ikähaarukka oli 3-vuotiaista päiväkotilapsista 87-vuotiaisiin.

Keskusteluja järjestäneet tahot

Kansalaisjärjestöt, yhdistykset, seurakunnat ja ryhmät

Art Hub Pikisaari ry, Friends of the Earth Helsinki, Ilmastoisovanhemmat ry, HYY:n Ympäristövaliokunta, Janakkalan Luonto ja Ympäristö ry, Kehitysvammaliitto, Kuopion metsien vaalijat, Lapinlahti - Maailmaparasmaikka ry, Legioonateatteri, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK (10 keskustelua), Marttaliitto, Metsän jatkuvan kasvatuksen yhdistys Silva ry, Metsäteollisuus ry, Mustarinda-seura ry, ONCE WE WERE ISLANDS (kollektiivi), Paliskuntain yhdistys, Pieksämäen seudun Vihreät ry, Pääkaupungin Metsänomistajat ry, Rovaniemen seurakunta, Salpausselän luonnonystävät ry, Savo-Karjalan Luontoliiton metsäryhmä ja Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Karjalan piiri, Sosio-Biotheatre, Suomen 4H-liitto (2 keskustelua), Suomen Metsäyhdistys ry, WWF Suomi

Säätiöt, instituutit, koulutusorganisaatiot ja hankkeet

Forest Rights -hanke / Tampereen yliopisto, ForHer -tutkimusryhmä / Tampereen yliopisto, Gifts from the Sentient Forest (Kone Foundation Project), Helsingin yliopiston kestävyystieteen instituutti HELSUS, History of Finnish Migrations -verkosto ja Siirtolaisuusinstituutti, Metsäkissa2044 -hanke, Metsästä buustia hyvinvointiin ja terveyteen -hanke, Omakotisäätiön senioritoiminta / Mielen voimavaroja luonnosta-hanke, Puistokatu 4, Suomen Metsämuseo Lusto ja Suomen Metsätieteellisen Seuran tieteenalakerho Metsäsuhdeklubi, Suomen ympäristöopisto SYKLI, Turun yliopisto, Ympäristö ja tulevaisuus mielessä -hanke ja Viikin kirjasto

”Emme keskustele näistä asioista usein
työpiirimme ulkopuolisten ihmisten kanssa.
Tämä inspiroi minua todella paljon!”

Valtionhallinto, kunnat ja kaupungit

Itäkeskuksen kirjasto,
kulttuurikeskus Stoa ja
Helsingin työväenopisto,
Luontokunnat-verkosto,
Maa- ja metsätalous-
ministeriö, Metsähallitus,
Vantaan Mikkolan koulu,
Kaarinan Piispanlähteen
yläkoulu, ympäristö-
ministeriö

Yritykset

Amnunna films Oy -
Metsäsota ja rauha
-työryhmä, Aretai Oy,
Emergenssi Oy ja Laila
Pullisen Veistospuutarha
ja kotimuseo, EXALT
Network, Skutsi -
luonnonsuojelun ja
kulttuuriperinnön osuus-
kunta, Metsä Group
(14 keskustelua)

Yksityishenkilöt

Ana Jones-Wilenius,
Cristian Subirà, Elizabeth
Whitney, Jenni Savander,
Johanna Havimäki ja
Veli-Mikko Leinonen,
Johanna Lumme,
Jukka-Pekka Flander
(2 keskustelua), Juuso
Kähönen, Minna Hokka,
Tapio Haarlaa, Tuukka
Perhoniemi

”Se että on tilaa sanoa, tulee aika
häkeltynyt olo. Se on aika poikkeuksellista,
että on tilaa puhua.”

”Antoisa, silmiä avaava ja
herkistävä, synkkääkin oli.”

Keskustelijat olivat muun muassa

aktivisteja, arkkitehteja, asiantuntijoita ja johtajia kaupungeista, kunnista, valtiolta ja yrityksistä, eläkeläisiä, filosofeja, freelancereita, hiihtäjiä, isovanhempia, järjestötyöntekijöitä kerho-ohjaajista koordinaattoreihin ja puheenjohtajiin, kalastajia, kenttäpäälliköitä, kestävyys-, vastuullisuus- ja ilmastoasiantuntijoita, koiranomistajia, kulttuurialan työntekijöitä ja taiteilijoita (elokuva, kirjallisuus, kuvataide, käsityö- ja tekstiilitaide, muotoilu, museoala, musiikki, runous, tanssi, teatteri, valokuvaus), käsityöläisiä, lapsia ja nuoria, lintuharrastajia, luonnonsuojelijoita, maahan muuttaneita, maa- ja metsätilallisia, marjastajia, marttoja, metsureita, metsäasiantuntijoita, metsäneuvoja, metsänhoitajia, metsänhoitoyhdistysten toimihenkilöitä, metsätalousinsinöörejä, metsänomistajia, metsästäjiä, mökkeilijöitä, opiskelijoita (mm. arkkitehtuuri, biologia, maantiede, metsäala, metsätalous, ympäristöpolitiikka), opettajia, kasvattajia ja kouluttajia (mm. arkkitehtuuri, biologia ja maantieto, kädentaidot, käsityöt, luonnonvara-ala, metsäekologia, metsätalous, taide- ja ympäristökasvatus, teatteri, valokuvataide), partiolaisia, piiripäälliköitä, eri puolueiden poliitikkoja, poronhoitajia, pyöräilijöitä, riista- ja kalatalouden asiantuntijoita, saamelaisia ammatinharjoittajia, seurakuntien työntekijöitä, sienestäjiä, sijoittajia, suunnistajia, tiedepaneelien puheenjohtajia, toimittajia, toimitusjohtajia, tutkijoita ja professoreita (mm. aivotutkimus, arkkitehtuuri, biologia, ekologia, filosofia, globaali kehitystutkimus, kestävyys- ja luontokasvatus, historia, kirjallisuustiede, kulttuuriantropologia, metsäekonomia, metsätiede, taloustiede, ympäristötiede, yhteiskuntatiede, yhteiskuntatieteellinen ympäristöntutkimus, ympäristöpolitiikka), työnjohtajia, työttömiä, vapaaehtoistyöntekijöitä, virkamiehiä, yrittäjiä (kone-, kulttuuri-, metsäpalvelu- metsätalous- ja viestintäala)

Keskustelujen paikkakunnat

Keskusteluja järjestettiin ympäri Suomen sekä etäkeskusteluina verkossa ja osallistujat olivat muun muassa seuraavista kylistä, kunnista ja kaupungeista: Alasjärvi, Asikkala, Espoo, Hankavesi, Helsinki, Hämeenkyrö, Hyvinkää, Inari, Janakkala, Joensuu, Joutsa, Jyväskylä, Kaarina, Kajaani, Kankaanpää, Karijoki, Kauhava, Kemi, Kerava, Kontiolahti, Korkialanperä, Koski Tl, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lapinlahti, Lappeenranta, Liperi, Lohja, Mikkeli, Nokia, Närpiö, Oulainen, Oulu, Pieksämäki, Pirkkala, Polvijärvi, Porvoo, Rauma, Rovaniemi, Saarijärvi, Sastamala, Siikalatva, Siilinjärvi, Tampere, Tulkkila, Turku, Vaala, Vaasa, Vantaa, Varkaus, Vesilahti, Veteli, Viitasaari, Virrat, Ähtäri, Ylöjärvi

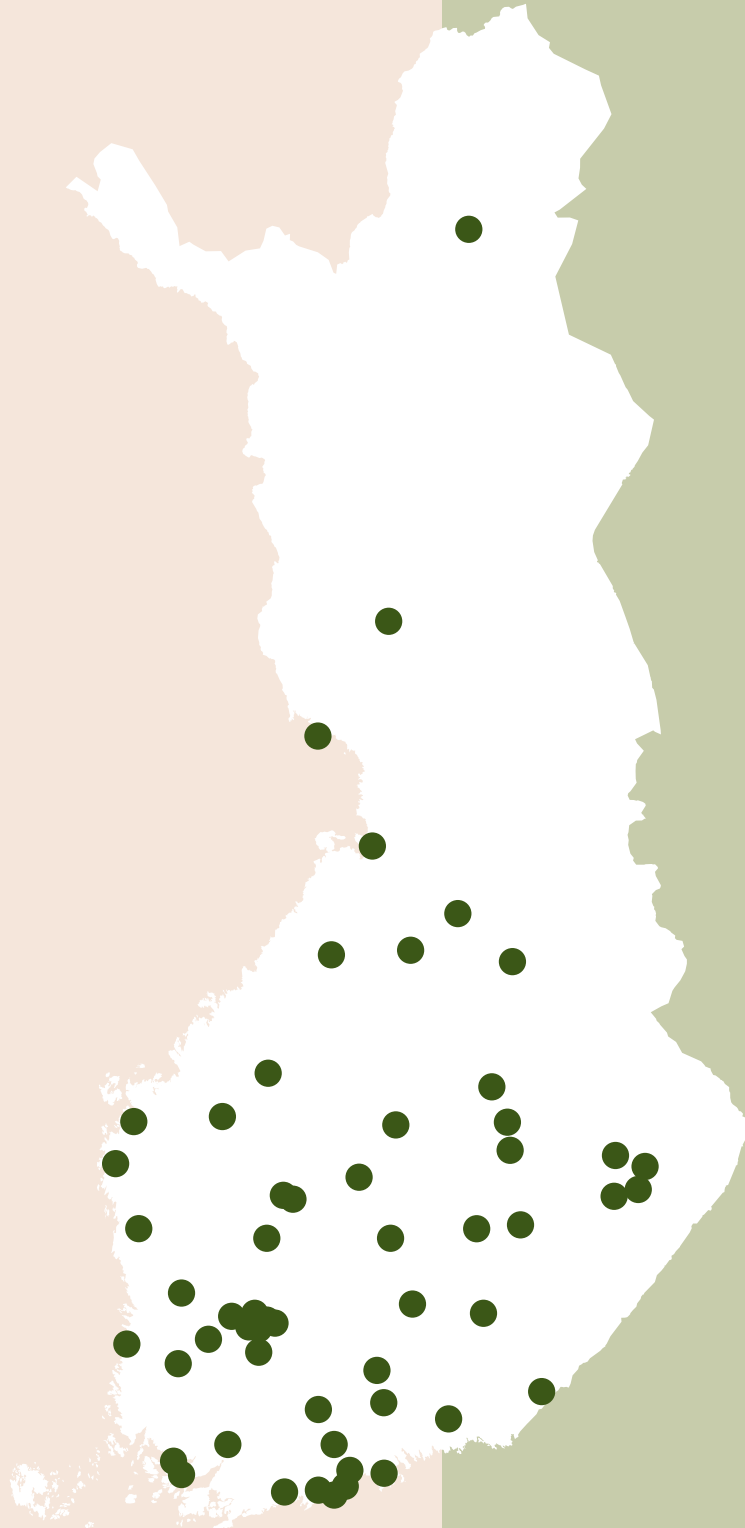
Lisäksi dialogeihin osallistuttiin seuraavilta alueilta

Etelä-Karjala, Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Itä-Häme, Itä-Suomi, Kaakkois-Suomi, Kainuu, Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Kymenlaakso, Lappi, Meri-Lappi, Mänty-Saimaa, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Savo, Päijät-Häme, Pääkaupunkiseutu, Uusimaa, Espanja, Italia, Iso-Britannia, Portugali, Saksa, Yhdysvallat

”Keskustelun pohjalta voidaan saada aikaan ihan konkreettisia muutoksia parempaan.”

”

KUVIO 1.
VUODEN 2025 KESKUSTELUJEN
PAIKKAKUNNAT KARTALLA

● KESKUSTELUJEN PAIKKAKUNNAT

Moniarvoinen metsä

Elämä · Vapaus · Vauraus ·
Turvallisuus · Yhteenkuuluvuus ·
Kauneus · Pyhyys · Luovuus

Metsän ajatellaan merkitsevän erityisen paljon nimenomaan Suomessa asuvien ihmisten itseymmärrykselle. Puhe metsistä ja niiden merkityksistä ilmentää monenlaisten arvojen kirjoa, joka ulottuu elämän peruslähtökohdista metsien tuomaan vaurauteen, niiden tarjoamaan työhön, niissä nähtyyn kauneuteen ja koettuun vapauteen, luovuuteen ja pyhyyteen. Dialogeissa pilkahtivat myös näkemykset metsän itseisarvosta, joka ei ole sidoksissa ihmisten tarpeisiin ja näkökulmiin. Monet metsään liitetyt arvot ovat joiltain osin ristiriidassa keskenään ja ne ovat myös muutoksessa. Arvot ohjaavat metsien käyttöä ja niiden moninaisuuden mukanaan tuomat jännitteet vaikuttavat eri toimijoiden välisissä ristiriidoissa. Moni myös tuntee jännitteiden ristipaineet itsensä sisällä.

”Ollaan metsäkansa jossain
sisällä, ja eri kohdissa elämää
se voi läikähtää esiin.”

”

Elämä

Valtaosalle Suomessa asuvista ihmisistä metsä ei ole vain paikka muiden joukossa. Se ilmentää elämää. Lähestulkoon kaikissa dialogeissa nousi esiin elämään ja elinvoimaisuuteen liittyviä syviä kokemuksia. Metsä huokuu elämää sen monissa ilmentymissä: kasvit, eläimet, luonnon kiertokulut, syntyminen, kasvu ja kuoleminen, ekologiset kokonaisuudet, metsässä kulkevan ihmisen tunne elossa olosta ja yhteydestä muuhun elävään.

”Kuusimetsässä rauhoitun, tulee tunne, että elämää on ympärillä. Liityn siihen elämään, mitä siellä on.”

Useiden keskustelijoiden mielissä metsä liittyy yhä edelleen elämän välttämättömyyksiin: ruokaan, suojaan ja lämpöön. Vaikka emme enää eläkään metsästä samalla tavoin kuin aikaisemmat sukupolvet, niin monet kokevat metsän tarjoavan edellytykset elämän säilymiselle. Suomessa metsä ei myöskään ole kovin kaukana ihmisten arkielämästä. Osa kokee asuvansa ja elävänsä metsän sisällä. Toisille metsä on oman elämänpiirin kehys tai lähellä hämmöittävä rajamaa, johon halutaan hakeutua säännöllisesti. Keskustelijat kuvasivat, miten metsässä aistit voimistuvat ja tunteet heräävät eloon. Jotkut kertoivat kokeneensa elämänsä tärkeimpiä hetkiä metsässä: seikkailut lapsena, yölliset hetket ihastuksen kanssa tähtiä katselemassa, kaveriporukan telttaretket, työpaikan menetyksen suremisen, haltioitumisia luonnon ihmeiden äärellä.

Suomen metsien muuttuessa ja niiden taloudellisen käytön lisääntyessä moni keskustelija on huolissaan metsien elinvoimaisuuden heikkenemisestä. Samalla vaarassa ovat myös muusta luonnosta riippuvaisen ihmislajin elinehdot.

”Mä oon pikkutyttönä kuulemma isän mukana laulanut siellä, että minusta tulee isona ihan oikea karjakko. Minä lehmiä lellino ja niityillä kellin.”

Vapaus

Hyvin eri taustoista tulevat keskustelijat kuvasivat metsää itselleen vapauden paikkana. Metsässä kulkeva voi tuntea itsensä vapaaksi – toimia oman mielensä mukaan, ottaa etäisyyttä yhteiskunnan asettamiin rajoitteisiin. Kokemus vapaudesta näyttää olevan samankaltainen riippumatta siitä, onko kyseessä puustoaan karsiva metsänhoitaja, metsäleikkien lumoissa oleva lapsi tai omaa identiteettiään pohtiva vähemmistön edustaja. Metsä antaa yksilölle vapauden olla oma itsensä.

”Metsä ottaa sinut vastaan
sellaisena kuin olet. Metsässä
saan olla oma itseni.”

Metsä synnyttää vapauden kokemuksen myös ruokkimalla ihmisen mielikuvitusta. Luonnon monimuotoisuus ja monimutkaisuus laittaa ajattelemaan asioita uusista näkökulmista. Ihmisen rakentama maailma näyttäytyy kapeana ja kaavamaisena luonnon runsauden rinnalla. Kapeita ovat myös monet ajattelumme piintyneet lokerot, joihin asetamme maailman ja itsemme. Metsässä koettu vapaus voi olla syvästi kehollinen kokemus, vaikkapa hetket järven rannalla itsekseen alasti poissa toisten katseilta. Vapauden kokemukset eivät jää pelkästään metsän siimekseen. Ne kanavoituvat vahvistuneena itseymmärryksenä ja voimaantumisenä ihmisten arkeen, työhön ja yhteiskunnalliseen toimintaan.

”Lähimetsät ovat kohteita, jonne
ihmiset vaeltavat viettämään
vapaata elämää.”

Vauraus

Metsä merkitsee suurelle joukolle Suomessa asuvista myös varallisuutta. Tällä on pitkät historialliset juuret ja metsästä saatu varallisuus on ollut – ja on yhä edelleen – monille elinehto. Metsävarallisuuden kansallinen merkitys on korostunut Suomen kehittyessä sotien jälkeen hyvinvointivaltioksi. Muutoin luonnonvaroiltaan köyhässä Suomessa metsä on ollut ”vihreää kultaa”. Metsävarallisuus mielletäänkin yleensä ensisijaisesti puuraaka-aineeksi, jota voidaan myydä teollisuuden tarpeisiin. Aivan viime aikoina metsän tuottama varallisuus on laajentunut käsittämään myös sen luonto-, hyvinvointi- ja virkistysarvoista saatavat taloudelliset hyödyt.

”Se oli jotenkin pankki, pahan päivän vara, eläkkeen lisä.”

Erityisen merkittäväksi metsävarallisuuden tekee sen ylisukupolvisuus. Metsää on hoidettu sillä ajatuksella, että se voi myös tulevaisuudessa hyödyttää jälkipolvia. Siten metsävarallisuuden hoito koetaan myös velvollisuudeksi ja ”perusturvallisuuden osatekijäksi”. Dialogeissa nousi myös esiin se, että osa metsiä omistavista ei koe tarvitsevänsä niistä saatavaa tuloa. Tällaisessa tilanteessa metsän arvo ei välttämättä määrity kään rahan näkökulmasta. Olennaiseksi tulevat muut arvot, kuten elämän vaaliminen.

”Suvut eläneet metsän kautta. Porot, metsästys, elanto.
Esivanhemmat poronhoitajia, itsellä metsästys ja kalastus, hillat, käsityömateriaalit.”

Metsän tuottaman vaurauden merkittävyys Suomessa tuottaa myös ristiriitoja. Moni keskustelija on huolissaan siitä, että heidän näkökulmastaan metsäluontoa tuhotaan rahan saamiseksi. Osa ajattelee metsien kiihtyneen hakkaamisen olevan lopulta tuhoisaa niiden taloudelliselle arvolle. Jos ihminen omalla toiminnallaan tuhoaa metsien elinvoimaisuuden, myös metsien tuottama varallisuus katoaa.

Turvallisuus

Moni keskustelijoista luonnehtii metsää turvapaikaksi. Se koetaan tuttuna ja turvallisenä. Metsästä on haettu turvaa vaikeina aikoina: surussa, ahdistuksessa, työpaikan menetyksessä, ihmissuhteiden sotkuissa ja lapsuuden kasvukivuissa. Metsä on ollut turvapaikka myös yhteiskunnallisissa kriiseissä, kuten koronaepidemian aikaan. Historiassa metsien tarjoama läpitukenematon suoja piti viholliset poissa tai ainakin vaikeutti Suomeen tunkeutumista.

läästä riippumatta, keskustelijat kertoivat, että metsässä voi hengittää, huutaa, itkeä tai olla vain hiljaa yhteydessä luonnon kanssa. Yhteys eläimiin ja kasveihin rauhoittaa. Toisille tuntuu turvalliselta pimeä metsä, jota luonnehdittiin sisäänkäänneenä, halaavana ja lohduttavana. Muutamat keskustelijat kuvasivat metsää piilopaikaksi, josta kukaan ei voi löytää heitä.

Useat dialogien osallistujista olivat huolissaan metsien tuoman turvallisuuden katoamisesta. Syitä on monia: ihmisten metsäsuhteen heikkenemisestä aina ilmastonmuutoksen mukanaan tuomiin metsätuhoihin, kirjanpainajiin ja juurikääpiin. Yhdessä dialogissa metsän ja ihmisten välinen yhteys kiteytettiin näin: *”Kun me hoidamme metsää, niin se hoitaa meitä ja antaa turvaa.”*

”Olen miettinyt metsää myös surun kokemuksen kautta, sitä hakeutuu turvalliseen paikkaan metsässä ja löydät siellä kosketuksen siihen, mitä sun elämässä tapahtuu.”

Työ

Metsä on osalle keskustelijoista myös työkenttä. Dialogeihin osallistui monia henkilöitä, jotka saavat elantonsa metsätalouden, metsien suojelun tai virkistyksen parissa. Ammattien kirjo oli laaja: biologeja, ekologeja, toimittajia, metsureita, käsityöläisiä, taiteilijoita, metsäkoneyrittäjiä, metsäneuvoja, kerho-ohjaajia, järjestöjen piiripäälliköitä, kouluttajia, metsäpalveluyrittäjiä, metsänhoitajia ja monia muita metsäammattilaisia.

”Metsäala on kietonut ympärilleen ja vienyt mukanaan. Metsä on minussa.”

Monet kuvaavat, kuinka kokonaisvaltaista työ metsien parissa on ja kuinka se tuo elämään syvää merkityksellisyyttä. Näin koettiin riippumatta siitä, oli sitten tehtävänä *”palauttaa ja vahvistaa ihmisten metsä- ja luontosuhdetta”*, *”tuoda omistajille tietoa metsänhoidosta”*, *”löytää uusia ansaintakeinoja”*, *”säilyttää metsät tuleville sukupolville”* tai *”turvata puuntuotantoa teollisuudelle”*. Omasta työstä ollaan ylpeitä. Usealle se on myös ammatti-identiteettiä laajempi elämäntapa. Metsät voivat myös ammattilaisille olla työn ohella virkistäytymispaikkoja, joissa eräilläään, marjastetaan, metsästetään ja kuntoillaan.

”Olen kylmä talouskaveri ja viherpiipertäjä samoissa kuorissa.”

Metsien parissa tehtävään työhön liittyy parhaillaan monia jännitteitä. Metsäammattilasten kesken on koviakin kiistoja, ja osa erityisesti metsien suojelun parissa toimivista kertoi turhautumisesta ja uupumisesta. Metsätaloudessa työtä tekevät puolestaan kuvasivat paineita siitä, miten laajasti pitää tuntea metsiin liittyvää lainsäädäntöä, hallita metsänhoidon uusia käytäntöjä ja samalla kyetä muuttamaan omia aiempia ajatus- ja toimintamalleja.

”Meidän on oltava yhteen kytkeytyneitä,
jotta voimme voida hyvin.”

Yhteenkuuluvuus

Dialogeissa palattiin usein myös siihen, että metsät ilmentävät yhteenkuuluvuutta ja vastavuoroisuutta. Monet korostivat sitä, että juuri metsässä ihminen voi saada kouriintuntuvan kokemuksen siitä, että hän kuuluu osaksi jotain itseään suurempaa kokonaisuutta. Yksi keskustelijoista kuvaa kohtaamista hirviemon kanssa metsän siimeksessä: *”Kun se katsoo minua, näen itseni ja tunnen metsän värähtelyn.”* Yhteenkuuluvuudella on monia ulottuvuuksia: lajit ovat kytköksissä toisiinsa ja metsässä voi myös kokea nykyhetken juontavan juurensa menneestä ja kurottuvan kohti tulevaa. Tietoisuutta ihmisten yhteenkuuluvuudesta muuhun luontoon pidettiin arvona, jonka toivottiin kasvavan nykyelämässä.

”Tunnen meidän metsästysseuran miehet ihan eri tavalla,
koska meillä on riistakamerat ja me aina chatataan
keskenämme, että mitä missäkin menee.”

Metsät myös yhdistävät ihmisiä toisiinsa. Niihin liittyvät suvut ja eri sukupolvet, naapurudet ja jokaisen oikeuksien kautta yhteinen omistajuus metsistä kansakuntana. Metsissä myös törmäävät toisiinsa eri puolilta maata ja maailmaa tulevat retkeilijät. Myös nykyinen julkinen metsäkeskustelu, kaikkine jännitteineenkin, yhdistää erilaisia Suomessa asuvia ihmisiä.

Syvällisen yhteenkuuluvuuden ajatellaan tuovan mukanaan vastuuta. Tuhoamalla metsiä ihminen tuhoaa myös monien muiden lajien elämän, mutta myös jotain itsestään.

Kauneus

Monien osallistujien puheissa nousi esiin metsien kauneus. Vuodenaikojen vaihtelun ja eri eliöiden sen kaaressa kokemien muutosten seuraaminen tuo iloa ja kaikkia aisteja ruokkivia elämyksiä. Metsän äänimaisema, valon määrä ja taittumisen tapa, värit ja tuoksut vaihtelevat vuodenvaihtelun mukaan. Tällaiset kokemukset yhdistivät niin metsien virkistyskäyttäjiä, siellä seikkailevia eri ikäisiä ihmisiä, rauhoittumista hakevia ja luontoa suojelevia toimijoita kuin myös metsää hyötykäyttäviä ammattilaisia. Metsän kauneuden äärellä oleminen koettiin elvyttäväksi elämykseksi, joka tuo voimaa arkeen ja elämän ahdistiinkin hetkiin.

”Se metsä lauloi meille, todella lauloi, se oli voimakas hetki. Huminaa, jossa oli rytmi.”

Dialogien osallistujilla oli erilaisia näkemyksiä siitä, millainen metsämaisema on kaunis. Yhdelle luonnontilainen tai vanha metsä lahopuineen, sammalineen ja eri ikäisine pui-
neen on kaunein metsämaisema. Toiselle tällainen metsä on sotkuinen ja sekava ja sen sijaan kauniin metsän perikuva on hoidettu tasakokoista puustoa kasvava metsä, jossa katseella ja askeleella on ilmavuutta.

Kauniisiin metsämaisemiin tai jopa yksittäisiin puihin liittyy keskustelijoilla voimakkaita muistoja. Rauhoittumisen, turvan, yhteisöllisyyden, ilon, rakastumisen tai vaikkapa ensimmäisen nousuhumalan kokemus metsässä elää yhä rikkaana mielissä. Niinpä näiden metsien tuhoutuminen avohakkuun tai rakentamisen kautta herättää myös raivon, surun ja voimattomuuden tunteita.

”Katselen kaikkea kaunista ja omituista, metsässä en pelkää edes öttiäisiä, vaikka muualla kavahdan. Kohtaan luonnossa sellaisia muotoja, joita en itse keksisi.”

Luovuus

Useampi keskustelija palasi kokemuksiin metsästä, jossa mielikuvitus, aistit ja tunteet heräävät. Metsä ruokkii luovuutta kaikenikäisillä. Yhden metsädialogin osallistajat olivat vasta kolmevuotiaita. He kertoivat metsän olevan paikka leikkiä, tutkia kiviä, mustikoita ja muurahaisia, tehdä kekoja. Metsä herätti monia yllättäviäkin mielikuvia asioista, joita siellä voisi tehdä. Yhden kolmevuotiaan haave oli syödä siellä hampurilainen!

”Lasten kautta avautuu metsä seikkailu- ja tutkimuskohteena. He näkevät asioita, joita itse ei kulkiessa näe.”

Metsän luovuutta ruokkivista ominaisuuksista puhuivat myös monet dialogeihin osallistuneet taiteilijat. He kuvasivat, miten metsässä saadut aistimukset muuttuvat inspiraatioksi taiteelle. Osalle metsä on myös teosten fyysistä materiaalia: puuta, risuja, tuohta, pahkoja, sammalta, tuoksuja ja ääniä. Näille keskustelijoille metsä vaikutti olevan ehtymätön luovuuden innoittaja.

”Metsä on oikea puutarha. Kun kuuntelee mitä metsällä on antaa, sen sijaan että yrittäisi itse kontrolloida sitä mitä tuottaa.”

Toisinaan dialogeissa puhuttiin metsästä laajemmin suomalaisen luovuuden lähteenä. Olemme rakentaneet menestystämme oppimalla hyödyntämään metsää eri tavoin. Joidenkin keskustelijoiden mielestä nyt on käsillä hetki, jolloin meidän olisi jälleen kyttävä näkemään metsät uudella tavalla. Millaisiin uusiin ratkaisuihin metsät voivat innoittaa meidät tässä tilanteessa, jossa painimme samanaikaisesti ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden kanssa?

Pyhyys

Metsä on monelle syvän henkinen, hengellinen tai mystinen paikka. Siellä kohdataan suurempi voima, jonka sylissä voi olla ja jonka kannattelua ei tarvitse järjellä ymmärtää. Ekosysteemien moninaisuuden ja ihmeellisen yhteen kytkeytymisen äärellä ihmislajin pienuus näyttäytyy toisessa mittakaavassa kuin ihmisen tekemien rakennelmien keskellä. Tästä kaikesta kumpuaa usein myös kokemus metsän itseisarvoisuudesta ja kunnioitus muita lajeja kohtaan.

”Miksi me oikein ollaan täällä, miksi me eletään?
En saa kiinni siitä ideasta. Mutta se metsä lauloi:
Me ollaan täällä suojelemassa elämää.”

Muutamissa dialogeissa pohdittiin uskontojen ja kulttuurien suhdetta metsään. Keskustelijat toivat esiin, että monissa alkuperäiskansojen katsomuksissa suhde luontoon ja metsään on kunnioittava ja nöyrä. Asennoitumiseen sisältyy tällöin ymmärrys ihmisen riippuvaisuudesta toimivien ekosysteemien ja luonnon omien lainalaisuuksien vaalimisesta. Esimerkiksi saamelaiskulttuurissa ihminen nähdään osana metsäluontoa. Eräs saamelainen keskustelija kuvaili lisäksi, että heidän kulttuurissaan elää ajatus luonnon pyhistä paikoista. Dialogeissa tuli esiin myös suomalainen muinaisusko, jossa metsän jumala Tapio, henget ja haltijat suojelivat ja auttoivat ihmistä. Nämä perinteet johtivat myös kysymään, voisiko metsämytologinen ja henkinen ajattelu tuoda uusia ulottuvuuksia metsien tulevaisuuden hahmottamiseen.

”Kun menen luontoon, metsään, koen tosi suurta turvaa, yhteyttä. Sitä voi jumalaksikin sanoa. Olen jonkun sylissä.”

”Tämä mielikuvituksen paikka.
Ei rajoja. Se oli paikka, jossa ihmisen
tekemät rakennelmat sulivat pois.”

”

Metsien muuttuvat käyttötavat

Omistaminen · Raaka-aineet ja hyödykkeet ·
Virkistys · Suojelu · Metsänhoito · Tutkimus ·
Taide · Muiden lajien metsä

Suomalaisten suhde metsään on muutoksessa. Tämä johtuu yhtäältä siitä, että metsien käyttötavat muuttuvat yhteiskunnan muuttuessa. Uudenlaiset metsään liittyvät merkitykset ja arvot korostuvat toisten painuessa taka-alalle. Toisaalta myös metsät itsessään ovat muutoksessa. Syitä tähän on monia, kuten metsien laaja teollinen hyödyntäminen, metsänsuojelun lisääntyminen, ilmastonmuutos ja luontokato. Dialogeihin osallistujat pohtivatkin eri näkökulmista sitä, miten metsien kanssa tällä hetkellä toimitaan ja mitä niiden käyttötapojen muuttuminen merkitsee ihmisille, yhteiskunnalle ja muille eliölajeille. Millaisten arvojen, millaisen tiedon ja keiden intressien mukaan metsien käytöstä tulevaisuudessa päätetään?

”Ympäristö on samaa, mutta sitä hyödynnetään tai siitä nautitaan vähän eri tavalla.”

”

”Tarvitaan laajempi systeeminen kuva siitä,
miten eri toiminnot, arvovalinnat vaikuttavat
siihen, miten metsiä käytetään.”

”

Lapsen teos 3-vuotiaiden dialogista: Metsän sydän.

”Metsänomistaminen on aika erilainen omistusmuoto kuin mikään muu. Eli toisin sanoen siihen liittyy paljon enemmän tunteita, kun moneen muuhun omistamiseen.”

Omistaminen

Dialogeissa puhuttiin paljon metsän omistamisesta. Suomessa on yli 600 000 yksityistä metsänomistajaa, joiden joukosta noin 210 000 omistaa yli 20 hehtaaria. Lisäksi metsää omistavat valtio, kunnat, seurakunnat, kansainväliset sijoitusrahastot ja metsäyhtiöt. Yksityisille ihmisille metsän omistaminen ei välttämättä tarkoita samoja asioita. Yksille se on suvun pitkää jatkumoa, ja sitä voi leimata kokemus, että metsä on lainassa tulevilta sukupolvilta. Toisille metsänomistus merkitsee omaa elinkeinoa ja kolmannelle kyseessä saattaa olla yksi sijoittamisen ja varallisuuden keräämisen muoto. Monet Suomessa asuvat kokevat myös voimallista omistajuutta metsiin jokaisenoikeuksien vuoksi. Vapaa kulkeminen metsissä, eräily ja marjastus saavat ne tuntumaan omilta. Useammassa yhteydessä todettiin, että metsän omistaminen on monelle tunteikas asia. Niihin liittyy enemmän tunteita kuin vaikkapa osakkeisiin ja kiinteistöihin.

”Törmäsin tällaiseen termiin kuin tulevaisuuden perintö, joka oli mun mielestä tosi kaunis. Meillä täytyy olla jotain päämääriä, mihin me tähdätään, että mitä me ainakin halutaan säästää ja sitten rakentaa sitä polkua sinne.”

Metsänomistuksen nähtiin olevan muutoksessa, kun omistajakunta kaupunkilaistuu, metsää omistavien naisten ja nuorten ihmisten määrä lisääntyy ja tulee uutta tietoa metsän ekologisesta merkityksestä sekä erilaisista metsänhoidon tavoista. Metsänomistamista ei enää ajatella pelkästään taloudellisen hyödyn näkökulmasta. Jotkut keskustelijat näkivät käsillä olevassa kehityksessä myös uhkia. Kaupungissa asuvat metsänomistajat saattavat vieraantua metsistään, koska eivät vietä niissä aikaa. Muutos on kuitenkin tapahtumassa ja se vaikuttaa omistamisesta käytyyn keskusteluun. Keskeisiksi kysymyksiksi nousivat erityisesti yksityisen omistamisen, yhteiskunnallisen vastuun, jokaisenoikeuksien ja muiden lajien elinehtojen väliset jännitteet.

Joissakin dialogeissa myös kyseenalaistettiin perustavalla tavalla ajatus, että ihminen voisi omistaa metsää tai ainakaan päättää täysin omaehtoisesti, mitä sille voi tehdä. Perusteluiksi esitettiin, että metsät ovat niin elintärkeitä ihmiselle ja muille lajeille, että kukaan ei voi väittää omistavansa niitä ja voivansa päättää, miten niitä käytetään. Tämä ajatus on ristiriidassa Suomen lain takaaman vahvan omaisuuden suojan kanssa. Jotkut keskustelijat puolestaan korostivat sitä, että juuri omistamisen myötä tulee vastuu metsien kestävästä käytöstä. Tämän nähtiin koskevan myös tulevia sukupolvia.

Raaka-aineet ja hyödykkeet

Kysymykset metsän omistamisesta liittyvät kiinteästi niistä saataviin raaka-aineisiin. Suomessa metsä on taloudellisesti arvokasta yhä pääsääntöisesti siitä syystä, että siitä saadaan teollisuudelle raaka-ainetta. Dialogeissa kävi kuitenkin ilmi, että raaka-aineista ja muista metsästä saatavista hyödykkeistä käytävä keskustelu on muuttumassa ja monipuolistumassa. Metsien laajamittainen teollinen hyödyntäminen on muuttunut ilmastonmuutoksen ja luontokadon vuoksi ongelmallisiksi. Samaan aikaan löydetään myös uusia tapoja hyödyntää metsän antimia. Muutossuunnilla on ratkaisevan tärkeä merkitys tulevaisuuden metsille, sillä metsät muuttuvat riippuen siitä, millaisia raaka-aineita ja hyödykkeitä niistä tuotetaan.

”Metsät on paljon muutakin kuin sitä puuta.”

Eniten keskustelua käytiin puuraaka-aineista, jotka ovat hallitsevassa asemassa metsästä saatuna hyödykkeenä. Puunkäyttö Suomessa on viime aikoina muuttunut, kun siitä tuotetaan yhä enemmän sellua ja sitä hyödynnetään polttoaineena. Metsien hakkuu on lisääntynyt sekä sellun kansainvälisen kysynnän kasvun että puunpolton lisääntymisen vuoksi. Molemmat seikat herättivät kritiikkiä. Puita hakataan nuorempina ja muutoinkin puuraaka-aineen jalostusaste on Suomessa matala. Monissa dialogeissa puunpolton nähtiin olevan ilmastolle haitallista ja ylläpitävän matalaa jalostusastetta. Polttamisen sijaan toivottiin puuraaka-aineen korkeampaa jalostusastetta, kuten sen hyödyntämistä puurakentamisessa ja kemianteollisuudessa. Samoin kaivattiin panostusta tuotekehitykseen, sillä markkinat ovat myös muutoksessa. Suomessa on viime vuosina suljettu paperitehtaita ja epävakaa maailmantilanne voi nopeastikin vaikuttaa raaka-aineiden ja tuotteiden kysyntään.

”Semmoinen optimistinen ajatus on, että jatkossa Suomessa voisi kaataa paljon vähemmän puuta, kun se menisi johonkin hyvään, tarpeelliseen ja kalliiseen käyttöön, eikä vaan lämmöntuottamiseen.”

Metsistä saadaan myös muita hyödykkeitä, joiden vaikutukset eivät ole metsien ekologiaan yhtä voimallisia kuin puuraaka-aineen käytön. Riista, marjat ja sienet tuovat toimentuloa osalle keskustelijoista, ja vielä suuremmalle joukolle ne ovat tärkeä osa metsien käyttöä vapaa-ajalla. Muutamat keskustelijoista puolestaan korostivat metsästä saatavan materiaaleja käsityöläisten ja taiteilijoiden tarpeisiin. Tuohi, kaarna, risut, pajut, karahkat ja monet muut ainekset ovat arvokkaita harrasteiden, käsitöiden ja taideteosten luomisessa.

Viime vuosina metsää on myös hyödynnetty aivan uusilla tavoilla. Metsäteollisuuden sivuvirroista on kehitetty uusi tuotteita, kuten lannoitteita ja muovin korvaamisessa käytettäviä materiaaleja. Metsät ovat myös tarjonneet alustan tuuli- ja aurinkovoimalle, joiden lisääntyminen energiankäytössä vähentää puunpoltoa. Samaan aikaan keskusteluissa nousi esiin näiden uusiutuvien energiamuotojen sijoituspaikkojen vaatimat metsäalat ja niitä varten rakennettava infrastruktuuri, jotka aiheuttavat avohakkuuta ja metsäalojen pilkkoonmista. Kehitys ei tältä osin ole täysin ongelmaton. Dialogeihin osallistuneista tutkijoista muutama korosti lisäksi sitä, että pelkästään metsän käyttö hiilinieluna ja hiilivarastona tulisi myös nähdä taloudellisesti merkittävänä hyödykkeenä.

Virkistys

Metsä on ihmisille monimuotoinen virkistäytymispaikka. Joillekin se tarjoaa fyysistä haastetta ja vastusta, toisille se on puolestaan paikka rauhoittua, useimmille monia samanaikaisia asioita. Metsään mennään kuntoilemaan, vaeltamaan, metsästämään, keräilemään luonnon antimia, vapautumaan stressistä, olemaan yhdessä läheisten kanssa tai rauhakseen yksin. Myös mökkikulttuurin ajateltiin vaikuttavan monen suomalaisen metsäsuhteeseen. Lähimetsien merkitys koettiin suurena riippumatta siitä, asuuko kaupungissa vai metsän keskellä. Lyhyenkin arjen keskellä tapahtuvan piipahduksen metsään nähtiin lisäävän elämän mielekkyyttä ja antavan kaikille tasa-arvoisen mahdollisuuden liikkua ja rauhoittua.

”Lähimetsä on Suomen
yks tärkein liikuntapaikka.”

Osassa dialogeista nousivat esiin terveys- ja hyvinvointivaikutukset metsien uudenaikaisina käyttötapoina. Luontoympäristön yleiset vaikutukset hyvinvointiin kuin myös nykyään tunnetummiksi tulleet vaikutukset mielenterveyteen ja bakteerikantoihin nähtiin tulevana ansaintamahdollisuuksina. Tutkittua tietoa näistä vaikutuksista ollaan vasta keräämässä, ja joissakin keskustelussa mainittiinkin käynnissä olevia selvityksiä metsien terveys- ja hyvinvointivaikutuksista.

”Oon päätenyt pisteeseen, että onkin
metsässä ja vain kuuntelee sitä.”

Metsän virkistyskäyttö ajautuu toisinaan törmäyskurssille muiden metsän käyttötapojen kanssa. Osaa keskustelijoista huolettua metsäluonnon yksipuolistuminen, kaupunkien lisärakentamisen tieltä häviävä luonto ja lisääntyvät ihmismassat kaupunkimetsissä. Samoin oltiin huolestuneita siitä, etäännyvätkö ihmiset arkisista piipahteluista lähimetsään ja tyytykö kokemus metsästä vain erälomamaksi kansallispuistoon. Kaupungissa elämisen ei tarvitse merkitä elämää ilman metsiä. Monessa keskustelussa toivottiinkin, että kaupunkisuunnittelussa metsät nähtäisiin myös merkittävinä vetovoimatekijöinä paikkakunnalle.

Suojelu

Useimmissa dialogeissa puhuttiin metsien suojeluun liittyvistä kysymyksistä. Erityisesti tutkijat, ympäristöjärjestöjen työntekijät ja aktivistit toivat esiin välttämättömyyden lisätä metsien suojelua luontokadon ennaltaehkäisemiseksi ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi. Metsänsuojelun kysymykset olivat myös monien metsäteollisuuden parissa työskentelevien mielissä. Yleisesti ottaen myös ajateltiin, että yhä suurempi osa metsänomistajista kiinnittää huomiota metsiensä suojeluun. Jotkut suuret metsänomistajat, kuten osa kuntien tai seurakuntien edustajista pohtii parhaillaan pitäisikö suojelu ja virkistyskäyttö asettaa välittömän taloudellisen hyödyn edelle.

”Me eletään suhteettomasti, tarvittaisiin iso yksilön tajunnan muutos.”

Metsien suojelun ja niiden talouskäytön nähtiin olevan usein jyrkässä ristiriidassa keskenään. Erimielisyyttä herättää erityisesti kysymys siitä, mikä on riittävä suojelun taso ja näkemykset siitä, missä ja millaista metsää tulee suojella. Suojelun lisäämistä ajavien näkökulmasta ensisijaisen mittarin tulisi olla ekologisen kestävyysrajat. Vasta sen toteutuessa metsiä voi tarkastella taloudellisen ja sosiaalisen kestävyysrajat. Teollisuuden edustajien näkökulmasta kaikki kolme kestävyyttä pitäisi sovittaa yhteen. Yleisesti ottaen dialogeissa ei vaadittu metsien taloudellisen käytön lopettamista kokonaisuudessaan. Sen sijaan mietittiin sopivia hakkuutasoja ja nykyisten suojelualueiden lisäämistä ja yhtenäisyyttä.

Monissa dialogeista puhuttiin myös muiden eliölajien suojelemisesta, niiden tarpeiden ymmärtämisestä ja oikeuksien takaamisesta. Valtaosa halusi suojella metsien lajikirjoa, mutta keinot olivat erilaisia. Tutkijat korostivat tieteellisen tiedon merkitystä suojelupäätöksissä. Suomessa on viime vuosina tuotettu paljon tietoa lajien uhanalaisuudesta ja arvokkaista luontotyypeistä ja sitä toivotaan hyödynnettävän suojelupäätöksissä. Monet luontoaktivistit vetosivat laajempaan pyrkimykseen kunnioittaa ja suojella kaikkea elävää. Joillekin keskustelijoista toisten lajien oikeudet ovat yhtä merkityksellisiä kuin ihmisen.

”Olisi hyvä tunnistaa ne metsät, jotka ehdottomasti pitäisi suojella ja samalla hyväksyä talousmetsien käyttö kestävästi.”

Useampi keskustelija oli tyytymätön nykytilanteeseen, jossa metsien hoidossa hyödynnetään kahta erilaista sertifikaattia, joissa on merkittävästi erilaiset vaatimukset suojelulle. Tämän nähtiin aiheuttavan sekaannusta ja hämärtävän suojelun todellista toteutumista. Suojelun lisäämistä ajavien keskuudessa kritiikkiä herätti metsäteollisuuden tekemä lobbaus, metsäneuvonnan talouspainotus, hallituksen päättämät vanhojen metsien kriteerit ja puuttuvat poliittiset päätökset kestävästä hakkuutasoista. Osa dialogeihin osallistuneista metsäteollisuuden ammattilaisista oli puolestaan huolissaan raaka-aineen riittävästä saannista, jos suojelu ja säädökset lisääntyvät.

Metsänhoito

Metsänhoito ja siihen kytkeytyvä metsäneuvonta nousivat dialogeissa esiin yhtenä merkittävimmistä metsien käyttöön vaikuttavista tekijöistä. Keskustelijat kuvasivat käynnissä olevaa sukupolvenvaihdosta niin metsänomistajien kuin metsäneuvojien keskuudessa. Muutoksen myötä metsänhoidossa vahvistuvat ekologiset näkökulmat. Monet suojelun parissa työskentelevät ja osa metsänomistajista pitää muutosta kuitenkin liian hitaana. Metsänhoidon ammattilaiset puolestaan toivovat arvostusta jo tehdyille uudistuksille ja heidän halulleen oppia lisää. Osa heistä myös ajattelee nykyisten toimintatapojen ja säädösten olevan riittäviä.

Ilmaston lämpeneminen ja luontokato muuttavat väistämättä metsänhoidon käytäntöjä. Vaikutusta on myös lisääntyneellä ymmärryksellä, osaamisella ja sääntelyllä. Erimielisyyttä on siitä, pyritäänkö hoidolla tuottamaan ensisijaisesti mahdollisimman paljon puuraaka-ainetta vai edistämään myös muita arvoja. Aiemmin vallitsevan päätehakkuun rinnalle on noussut jatkuvan kasvatuksen malli. Suunnan ajateltiin olevan yleisesti kohti monimuotoisempaa ja yksilöllisempää metsänhoitoa, jossa hyödynnetään enenevässä määrin metsistä saatua dataa. Jos metsistä saatava tulonmuodostus muuttuu, niin metsänhoidon on muututtava sen myötä. Muutamassa dialogissa arveltiin, että tulevaisuudessa syntyy kokonaan uusia ammatteja metsien hoitamiseen virkistys- ja terveyskäytön näkökulmista.

”Se raja talon ja metsän välissä, jatkuvaa taistelua epäjärjestystä vastaan. Jatkovaa taistelua hillitöntä kasvua vastaan.”

”

Metsänhoidon tulevaisuuteen kohdistui monenlaisia toiveita. Näitä olivat muun muassa metsänhoidon ympäristövaikutusten kokonaisvaltainen huomiointi, monipuolisempi neuvonta metsänomistajille, menneiden virheiden (kuten ojitettujen soiden) korjaaminen ja muut ennallistamistoimet, uudistushakkuussa säästettävän puuston lisääminen, sekametsien lisääminen, metsäkoneiden datan hyödyntäminen ja yhdistäminen muuhun tietoon, eliölajien liikkumisen mahdollistavat ekologiset käytävät ja suojelualueiden yhdistäminen isoimmiksi kokonaisuuksiksi. Muutamissa keskusteluissa myös esitettiin toive, että saata-
villa olisi myös metsänhoitoyhdistyksistä riippumatonta metsäneuvontaa ja -suunnittelua.

”Metsien hoitotoimia on ajateltava pitkäjänteisesti eteenpäin ja ymmärrettävä päätösten vaikutukset metsän myöhemmissä kehitysvaiheissa niin puuntuotokseen kuin monimuotoisuuteen.”

”

Tutkimus

Suuren metsädialogin osallistujien joukossa oli lukuisia eri alojen tutkijoita, joiden tutkimuskohteena on metsä. Keskustelijoina oli niin luonnontieteilijöitä kuin myös metsää tutkivia yhteiskuntatieteilijöitä ja humanisteja. Pelkästään moninaisen tutkijajoukon mukanaolo metsää koskevassa keskustelussa osoittaa, että metsien rooli on muuttumassa myös tieteellisen tutkimuksen kentällä.

”Meillä on nyt kasvanut uusi tutkijapolvi, joiden ymmärrys metsän ekologiasta on syvällistä.”

Tutkijat korostivat sitä, että metsiä ja niiden ekosysteemejä koskeva tieto on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina. Suomen metsien tilasta tiedetään nyt paljon enemmän kuin aiemmin. Samassa yhteydessä monia tutkijoita huolestuttaa se, että tutkittuun tietoon ei suhtauduta riittävän vakavasti yhteiskunnassa ja päätöksenteossa. Erityisesti ilmastomuutoksen ja luontokadon vaikutukset metsiin nähtiin kriittisiksi. Monien tutkijoiden mukaan tilanne kummankaan osalta ei ole hyvä. Ilmastomuutos uhkaa lajistoltaan yksipuolisten metsien tulevaisuutta ja saattaa tulevaisuudessa romahduttaa niistä saatavan taloudellisen hyödyn. Luontokato on puolestaan edennyt monilla paikoilla pidemmälle kuin mitä aikaisemmin oletettiin. Tutkijat korostivat, että tutkimustietoa lajien ja elinympäristöjen uhanalaisuudesta on jo riittävästi saatavilla, jotta sen perusteella voitaisiin tehdä selkeitä päätöksiä hakkuiden vähentämiseksi ja luontotyyppien suojelemiseksi.

Dialogeissa puhuttiin myös siitä, että vaikka tutkimustietoa on paljon, niin se on monin tavoin pirstaleista ja sitä on vaikea välillä viestiä maallikoille. Metsätietoutta toivottiin osaksi koulujen opetussuunnitelmia. Erityisen haastavaksi koettiin tutkimustulosten viestiminen päätöksentekijöille, metsänomistajille ja medialle. Osa tutkijoista ajattelee, että tutkimustiedon merkitystä tietoisesti vähätellään ja toisinaan jopa vääristellään metsäteollisuuden piirissä. Toisilla oli myös hyviä kokemuksia yhteistyöstä teollisuuden kanssa. Tutkimustiedosta toivottiin jatkossa muodostuvan metsäkeskustelun ja metsiä koskevan päätöksen kivijalka. Ihanteellista olisi, jos tämä tieto voisi olla monitieteistä kattaen ekologian, talouden, yhteiskunnan ja humanistisen tutkimuksen näkökulmat.

”Pitäisi saada yhteen ymmärrys tieteen kentässä, jotta pystyttäisiin kirjoittamaan tieteellisiä artikkeleita, joissa olisi sekä luonnontiedettä sekä humanistista, tulevaisuuden tutkimuksen tietoa. Tieteiden välistä tietoa.”

Taide

Dialogeihin osallistui monia taiteilijoita. Useilla heistä on halu osallistua taiteensa kautta yhteiskunnalliseen keskusteluun metsistä, niiden merkityksistä ja arvoista. Taiteentekijät uskoivat tuovansa ihmisen metsäsuhteen pohtimiseen ja metsäkeskusteluun näkökulmia, joita ei pelkkien faktojen tai järkipärisyyden kautta ole mahdollista saavuttaa.

Metsä innoittaa erilaisia taidemuotoja. Kuvataide on esitellyt kansallismaisemia sekä valottanut metsäluonnon ja lajien muutoksia vuosisatojen saatossa. Nykyisessä kuva- ja valokuvataiteessa halutaan tuoda kauneuden rinnalle kuvia metsien tuhoista, eri lajien ahdingosta ja vesistöjen saastumisesta. Näiden näkökulmien avulla halutaan käynnistää yhteistä keskustelua aiheista, joihin voi olla muutoin vaikea löytää tarttumapintaa. Myös metsään liittyvä elokuvataide pyrkii tuomaan ihmisten kokemuspäiriin metsien tärkeitä merkityksiä ja herätellä katsojia ottamaan kantaa metsien käyttöön ja tulevaisuuteen.

”Taiteen praktiikka lisää ihmisten toimijuutta monessa mittakaavassa. Se on meikäläisten supervoimaa.”

Yhtä lailla dialogeihin osallistuneet musiikintekijät, tanssijat, teatterialan taiteilijat ja kirjailijat kertoivat metsien herättämien kokemusten olevan tärkeä osa taiteentekemistään. Taidetta syntyy esimerkiksi ihmisen suhteesta luonnon hyväksikäyttöön, muiden lajien ”puheen” kuuntelemisesta ja niiden tulkkina toimimisesta sekä metsän viisauden yhteyteen tulemisesta. Taidepedagogiikka ja yhteisötaide ovat myös tapoja herättää ihmisten henkilökohtaista suhdetta metsiin sekä omistajuuden kokemusta niiden tulevaisuuteen.

”Kun aktivoidaan mielikuvitusta, aktivoidaan innovatiivisuutta. Joka on koko kansakunnan menestys. Metsä voi olla osa innovatiivisuutta ja sen kehitystä kansakunnalle.”

Osa taiteilijoista kertoi toimivansa ympäristöaktivistina taiteensa kautta. Jotkut puolestaan kuvasivat yhteistyötään tietentekijöiden kanssa, jolloin monitasoinen asioiden käsitteleminen syvenee. Taiteilijat puolustivat oikeuttaan osallistua metsistä käytävään keskusteluun, vaikka heillä oli kokemuksia vähättelystä. He pitivät tärkeänä taiteen tarjoamia toisenlaisia mahdollisuuksia kuvata asioita. Taiteen uskottiin tukevan ihmisiä metsien tulevaisuuteen liittyvän toivon ja epätoivon kanssa tasapainoilussa. Näissä yhteyksissä taiteen tavoitteeksi nähtiin yhtäältä toivon sytyttäminen ja ylläpitäminen, toisaalta epätoivon aikaansaama toiminta ja liikkeelle lähteminen. Taidetta ei kuitenkaan haluttu typistää vain muutoksen välineeksi, vaan haluttiin säilyttää vapaus käyttää metsää puhtaasti inspiraation lähteenä tai materiaalina.

Muiden lajien metsä

Keskustelu metsien käyttötavoista ei rajoittunut vain ihmisiin. Useissa dialogeissa muistutettiin siitä, että metsät ovat elinympäristö valtavalle määrälle muita lajeja. Se on ”yhtenäinen verkko, josta meidän on pidettävä huolta”. Ihminen ei edes vielä tunne kaikkia säikeitä tästä lajien muodostamasta verkosta. Metsä on monilta osin meille vielä tuntematon.

”Jos ilmasto muuttuu, niin lajisto muuttuu. Se on minusta luonnon normaalia evoluutiota. Heikot sortuu. Jätkät porskuttaa.”

”

Monet osallistujat olivat huolissaan siitä, että ihmisen tavat käyttää metsiä häiritsevät ja tuhoavat muiden lajien elinehtoja. Toistuvasti esiin nousivat ihmisen toiminnan aiheuttama ilmastonmuutos, luontokato ja elinympäristöjen saastuminen, jotka ajavat lajeja sukupuuttoon, tuhoavat elinympäristöjä ja tuottavat kärsimystä. Osalla oli kouriintuntuvia kokemuksia lajien katoamisesta omasta lähiympäristöstä. Aiemmin tavattuja puulajeja, kasveja, lintuja ja hyönteisiä ei enää ollut näkyvissä. Yhdessä keskustelussa uumoiltiin metsän muiden lajien pärjäävän paremmin, jos ihmistä ei olisi. Toisessa puolestaan tuotiin esiin se, että lajiston muuttuminen ja joidenkin lajien häviäminen kuuluu evoluutioon, jossa luonnonvalinta karsii lajeja ympäristöolosuhteiden muuttuessa.

Useammassa yhteydessä esitettiin näkemys, jonka mukaan toisten lajien arvon ja tilanteen voi ymmärtää parhaiten, kun viettää aikaa metsässä pyrkien tutustumaan siellä eläviin lajeihin ja niiden muodostamaan ekologiseen kokonaisuuteen. Muutama keskustelija kertoi kokevansa tehtäväkseen ”antaa ääni” toisille lajeille, jotta ihmiset voisivat laajemmin käsittää oman toimintansa seuraukset heille. Osa korosti myös ihmisen ekologista riippuvaisuutta muista lajeista. Tuhoamalla muiden elämän saatamme päätyä lopulta tuhoamaan itsemme.

Toisten lajien kohtaamisella oli myös tärkeä merkitys monen ihmisen kokemukselle siitä, millainen paikka maailma on. Kasvit ja eläimet voivat herättää ihmetystä, ihailua ja syvää yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tämä ei aina edes edellytä toisten lajien edustajien fyysistä kohtaamista. Yhteen dialogiin osallistui kehitysvammainen henkilö, joka oli katsonut televisiosta luonto-ohjelmaa ja nähnyt siinä norpan. Keskustelun kirjuri kuvasi osallistujan reaktioita näkemäänsä: *”Häneltä kysyttiin, minkä näköinen se oli. Hän mietti hetken ja sanoi sitten ilme kirkastuen: ’Se oli hemmetin hyvännäköinen!’. Toisin sanoen metsän eläimissä nähtiin myös kauneutta; ne tuovat pelkällä olemassaolollaan iloa.”*

”Jos menet metsään, sä menet
niiden lajien kotiin, jotka siellä asuvat.
Ja miten toisten kodissa ollaan?
Eikö siellä kunnioiteta sitä tilaa,
mihin ollaan tultu?”

”

A large, dark green number '5' is centered on the page. It is surrounded by six small white circles: one above the top bar, one on the left side of the upper loop, one on the right side of the upper loop, one below the lower loop, one to the left of the lower loop, and one to the right of the lower loop.

Jännitteet ja kiistat

Talous ja ekologia · Faktat ja tulkinnat ·
Muutosten mittakaavat, aikajänteet ja paikalliset erot ·
Metsäkeskustelu · Pelko ja toiveisuus

Suuren Metsädialogin keskustelut toivat esiin metsien nykytilaan ja tulevaisuuteen liittyviä jännitteitä ja vastakkainasetteluja. Nämä ilmentävät metsien käytössä tapahtuvaa muutosta, mutta pohjimmiltaan ne näyttävät nousevan arvojen muuttumisesta ja erityisesti siitä, että ekologiset arvot ovat saaneet tuekseen vankkaa tutkimustietoa. Valtaosa metsiin liittyvistä kiistoista näyttää palautuvan muutamaan keskeiseen seikkaan. Näitä ovat erityisesti vaikeus sovittaa yhteen talouden ja ekologian näkökulmat, tieteellisten faktojen ja niistä tehtyjen tulkintojen erot, käsillä olevien muutosten moninaisuus, metsäkeskustelun repivyyys sekä tulevaisuuteen liittyvät suuret huolet ja niiden herättämät tunteet. Dialogiaineiston pohjalta voi kuitenkin todeta, että Suomessa on myös suuri joukko metsästä intohimoisesti kiinnostuneita ihmisiä, jotka eivät koe olevansa osapuolia tässä luvussa kuvatuissa kiistoissa. Jännitteet ja kiistat kuitenkin heijastuvat lähestulkoon kaikkeen muuhunkin metsistä käytävään keskusteluun.

Talous ja ekologia

Dialogeissa nousi selvästi esiin metsäkeskustelujen ydinjännite ekologisten ja taloudellisten näkökulmien välillä. Keskustelun osallistajat tunnustivat molempien näkökulmien tärkeyden, mutta totesivat, että niitä on usein vaikea käsitellä yhdessä. Metsätalouden nykytila on monien mielestä voimakkaassa jännitteessä metsien ekologisen tilan kanssa. Ilmastonmuutoksessa huomio kiinnittyy erityisesti Suomen metsien merkitykseen hiilinieluna. Viime vuosina metsien hiilinielu on pienentynyt. Syynä on ollut hakkuiden lisääntyminen ja ojitetuilta turvemailta tulevat päästöt. Hiilinielun kasvattaminen siten, että Suomi saavuttaa ilmastotavoitteensa, edellyttää mitä todennäköisimmin hakkuiden vähentämistä. Luontokato puolestaan on monin tavoin paikallista. Dialogeissa kävi ilmi, että osallistujien kesken ei ole yksimielisyyttä siitä, kuinka vakava luontokadon tilanne tällä hetkellä on Suomessa. Suomen metsien roolista ilmastonmuutoksen hillinnässä ei myöskään olla samanmielisiä.

”Me ollaan sopeutumisen edessä tulevina vuosina. Mutta mitä olisi tehdä sopu? Se dualistinen näkökulma, että me ollaan ihminen vastaan luonto. Se on aika jättää taakse.”

”

Metsillä on suuri merkitys Suomen kansantaloudessa ja monien ihmisten työpaikat ovat kiinni metsistä saatavassa taloudellisessa hyödyssä. Metsätalous elää parhaillaan suurta murroskautta, johon vaikuttavat niin sääntely-ympäristö, maailmanmarkkinoiden kehitys kuin Venäjän hyökkäyssota. Suomen metsistä saadaan edelleen pääasiassa melko matalan jalostusasteen hyödykkeitä. Tämä merkitsee sitä, että tuotanto edellyttää paljon raaka-aineita eli metsänhakkuita.

”Monesti keskustelu keskittyy joko taloudellisiin tai ekologisiin kysymyksiin, mutta metsien kestävä käyttö edellyttää tasapainoa näiden tekijöiden välillä.”

”

Tilanteen haasteellisuutta lisää se, että ekologia ja talous sisältävät molemmat kompleksisia systeemiä kokonaisuuksia, joiden yhteisvaikutusten ymmärtäminen ei ole helppoa. Talouden ja ekologian ilmiöt liittyvät myös lukuisiin laajempiin yhteiskunnallisiin seikkoihin. Suomalaisen yhteiskunnan sosiaalinen kestävyys kietoutuu sekä taloudelliseen että ekologiseen kestävyteen. Metsistä saatava taloudellinen hyöty koskettaa koko Suomen talouskasvua, valtion velkaa, lukuisten yritysten elinkelpoisuutta ja yksilöiden elinkeinoja. Suomen metsät ja maassamme harjoitettava metsätalous vaikuttavat myös moniin globaaleihin ilmiöihin, kuten planetaarisiin ekologisiin muutoksiin ja muiden maiden metsien hyödyntämiseen.

Faktat ja tulkinnat

Metsäteollisuuden toimijat ja luonnonsuojelijat vetoavat usein eri faktoihin koskien metsien ja siellä elävien lajien tilaa. Eri kannat metsien merkityksestä Suomen kansantaloudelle, hiilinielulle ja luontokadolle nojaavat erilaisiin tutkimustuloksiin ja asiantuntija-arvioihin. Osa toimijoista myös epäilee tilastoinnissa ja laskelmissa käytettyjen määritelmien ja menetelmien luotettavuutta ja puolueettomuutta tai tarkoituksellisesti vääränlaisten mittareiden käyttämistä.

Keskustelijat kertovat tiedostavansa yhteisten faktojen puuttumisen synnyttämiä ongelmia. Metsäteollisuuden ja luonnonsuojelun toimijoilla eivät ole riittävää yksimielisyyttä siitä, mikä on metsiemme tila. Esimerkiksi osa toimijoista korostaa tutkimuksia metsien monimuotoisuuden heikentymisestä, toiset puolestaan tuovat esiin metsäpinta-alan ja puuston määrän sekä avohakkuualueiden lajien lisääntymisen. Nämä seikat eivät ole suoraan ristiriidassa keskenään, mutta niistä ei muodostu yhteistä kokonaiskuvaa metsien nykytilasta.

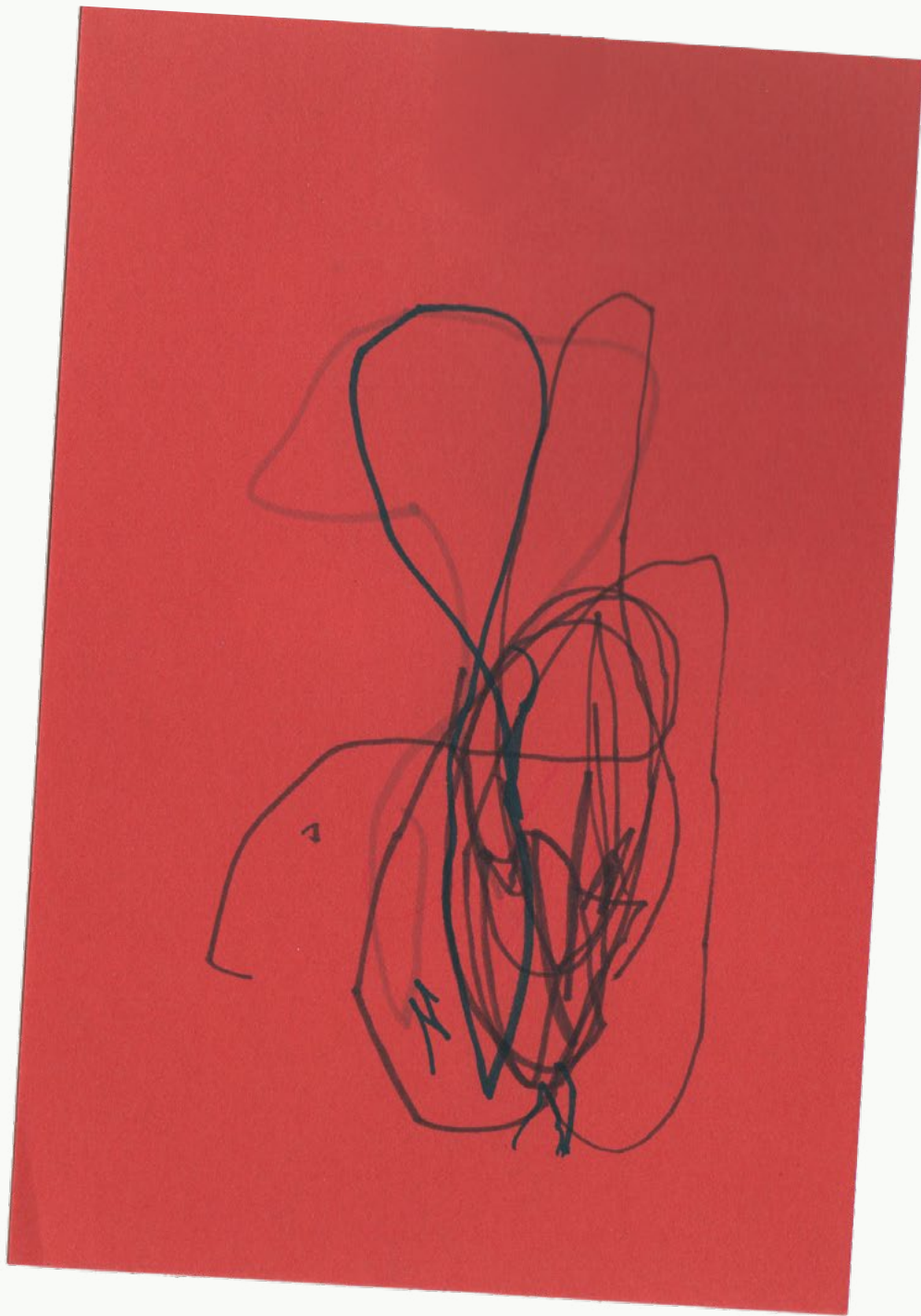
”Kaikki mitä sanot ovat faktoja, mutta olen hyvin eri mieltä johtopäätöksestä.”

”

Ekologian ja talouden systeemisten suhteiden hahmottaminen on haastavaa, vaikka systeemien eri osa-alueista olisikin riittävästi tietoa saatavilla. Faktoista ei myöskään väistämättä seuraa selvää käsitystä siitä, miten pitäisi toimia. Dialogeihin osallistuneet tutkijat peräänkuuluttivat tutkimuksen vahvempaa hyödyntämistä. Samassa yhteydessä osa heistä totesi, ettei tutkijoidenkaan kesken ole aina yhteisymmärrystä siitä, millaisia toimenpiteitä faktojen pohjalta tulisi toteuttaa. Samoista faktoista voi muodostaa erilaisia johtopäätöksiä riippuen siitä, mitä faktakokonaisuuksia valitaan ja miten niiden tarkastelun näkökulmat rajataan. Tästä syntyy tahatonta keskinäistä väärinymmärrystä, mutta se myös mahdollistaa asioiden tietoisesti hämärtämisen.

”Tätä dialogia tarvitaan, jotta voidaan katsoa syy-seuraussuhteita oikealla tavalla.”

”

Lapsen teos 3-vuotiaiden dialogista: Tämä on kettu.

Muutosten mittakaavat, aikajänteet ja paikalliset erot

Taloudella ja ekologialla on monta erilaista mittakaavaa paikallisesta planetaariseen. Met-
sistä käytävissä keskusteluissa mittakaavat hahmotetaan usein huonosti. Saatetaan ju-
miutua johonkin yksittäisasiaan, jolla ei ole suurtakaan merkitystä vaikkapa ilmastonmuu-
toksen kannalta. Toisinaan taas ei huomioida vaikkapa sitä, että luonnon monimuotoisuus
on aina paikallista. Yhtä lailla voidaan väheksyä seikkoja, joilla ei ole suurta vaikutusta
kansantaloudessa, mutta jotka saattavat olla paikallisten asukkaiden elinkeinojen perusta.

”Pitäis jotenkin sitä heterogeenisyyttä saada,
ymmärrystä siitä metsästä oikeasti paikallisena,
oikeasti alueellisena, eikä puhua vaan tälle, metsät
siellä täällä, samalla meiningillä, samasta asiasta
puhutaan, vaikei puhuta.”

”

Muutoksilla on myös erilaiset aikajänteet: markkinat voivat muuttua äkillisesti, ilmaston
muuttuminen on hidasta mutta kiihtyy jatkuvasti, lajien katoamisessa puhutaan peruut-
tamattomista muutoksista. Metsien käyttöä myös suunnitellaan monenlaisten aika-
perspektiivien näkökulmasta. Metsäekologit arvioivat vuosisatojen jopa vuosituhansien
vaikutuksia. Metsänhoidossa katsotaan tyypillisesti 20–50 vuotta eteenpäin. Metsäteol-
lisuus joutuu reagoimaan nopeisiinkin markkinamuutoksiin. Yksittäinen metsänomistaja
saattaa tehdä hakkuupäätöksen äkillisen rahapulan tai lähitulevaisuudessa häämöttä-
vien lakimuutosten vuoksi. On vaikeaa asettaa yksittäisten toimenpiteiden vaikutuksia
samanaikaisesti monelle eri aikajänteelle.

”Metsä on pitkän tähtäimen tunneasia, mikä on mielenkiintoista, sillä yleensä kaukana tulevaisuudessa olevat asiat eivät ole myyviä.”

Dialogeissa myös todettiin, että metsäkeskustelussa usein unohtuvat alueelliset erot. Metsät eivät ole kaikkialla Suomessa samanlaisia, eivätkä tarpeet ole joka paikassa samoja. Tietynlaisia ratkaisuja niin metsänhoitoon kuin suojelemiseen esitetään usein siten, että ne ratkaisisivat ongelmia kaikkialla Suomessa. Erityisen voimakkaasti tuli esiin Pohjois-Suomen metsien tilanteen erityisyys ilmastonmuutosten vaikutusten tuntuessa siellä nopeimmin. Etelä-Suomen metsien yhteydessä puolestaan korostettiin sitä, että niistä vasta pieni osa on suojeltu, vaikka siellä on paljon suojeeluun soveltuvia luontotyyppejä.

Metsäkeskustelu

Lähes kaikki keskustelijat pitivät julkista keskustelua metsistä vaikeana. Keskustelun pirstaloituminen ja painottuminen tiettyihin aiheisiin luovat jännitteitä ja metsiin liittyvät voimalliset tunteet tekevät keskustelusta tukalaa. Metsien suuri yhteiskunnallinen merkitys luo keskusteluun myös oman painolastinsa. Osa keskustelijoista myös koki, että asioita vääristellään ja omaa ideologiaa tuodaan voimakkaasti esille. Sosiaalisen median kärjekästä keskustelukulttuuria pidetään lähtökohtaisesti hedelmättömänä. Kasvokkain tapahtuva keskustelu koettiin usein rakentavampana ja kunnioittavampana.

Yksi keskusteluihin osallistuneista toimittajista kuvasi metsäkeskustelua ”vallankäytön areenaksi, jossa eri intressit kohtaavat kaikista räikeimmin.” Hallitsevana vastakkainasetteluna nähtiin metsäteollisuuden ja luonnonsuojelijoiden väliset kiistat. Suureen Metsädialogipäivään osallistui ihmisiä molemmista näistä ryhmistä. Kummastakin löytyi henkilöitä, jotka ajattelivat oman näkökulman jäävän toisen osapuolen näkemysten varjoon. Luonnonsuojelutoimijat ajattelevat, että metsäteollisuudella on valtaa määritellä keskustelu ja jopa vääristellä faktoja. Jotkut ympäristöjärjestöjen toimijoista eivät pidä yhteistä keskusteluun osallistumista enää mielekkäänä, vaan he ajattelevat sen olevan teollisuuden harjoittama viivytystaktiikka. He haluavat suoraa toimintaa keskustelun sijaan. Teollisuuden edustajat puolestaan kokivat joutuvansa usein kohtuuttoman kritiikin kohteeksi ja ympäristöpuolen saavan asiansa paremmin läpi julkisuudessa.

Useammassa keskustelussa nousi esiin kysymys siitä, ketkä saavat osallistua metsäkeskusteluun. Onko esimerkiksi metsää teoksissaan käsittelevän taiteilijan tai metsässä vapaa-ajallaan retkeilevän ihmisen näkökulmilla merkitystä? Moni osallistuja pohti, saavatko keskusteluun osallistua vain metsäammattilaiset ja metsänomistajat. Samoin pohdittiin käytetyn kielen merkitystä keskustelua ohjaavana tekijänä. Joitakin käsitteitä, kuten ”kestävyyttä” tai ”viherpesua” saatetaan käyttää niin, että ne jumittavat ja sekoittavat keskustelua.

”Tämänhetkinen metsäkeskustelu, siinä on jotain mistä mä en oikein saa otetta, vaikka mä yritän sitä analysoida. Sitä käydään kauheasti konfliktien kautta ja semmoisen polarisaation kautta.”

”

Keskustelun toivottiin olevan jatkossa kokonaisvaltaisempaa ja vähemmän polarisoitunutta. Kärjistymisen pelätään johtavan hätiköityihin päätöksiin. Sekavuuden ja kärjistymisen sijaan toivotaan asioiden esittämisen selkeyttä, keskustelijatahojen moniäänisyyttä, koko elonkirjon huomioimista ja faktapohjan monitieteellisyyttä. Samalla halutaan etsiä toimivia keinoja käsitellä asioita eri tavoin ajattelevien kesken. Parhaimmillaan keskustelu voisi ulottua koskettamaan laajasti suomalaisia ja Suomessa asuvia ja lisätä heidän ymmärrystään metsistä. Kenties tällaisessa keskustelussa voisi myös löytyä tasapaino metsien suojelun, virkistys- ja talouskäytön suhteen.

”Metsään meno ei ahdista, keskustelu ahdistaa.”

”

Pelko ja toiveikkuus

Metsien tilanne Suomessa herättää tunteita. Dialogeissa puhuttiin etenkin surusta, ahdistuksesta, vihasta, raivosta, syyllisyydestä ja toivosta. Yksi usein esiin noussut tunne oli pelko. Monet pelkäävät, mitä Suomen metsille tai omalle elinkeinolle käy. Osa pelkää teollisuuden välittävän vain raaka-aineesta. Toiset taas ovat huolissaan siitä, että luontotoimijat haluavat suojella kaiken taloudesta välittämättä. Epätoivoa syntyy siitä, että kukaan ei näytä oikeasti osaavan sovittaa taloudellisia kysymyksiä ilmastonmuutoksen ja luontokadon raameihin. Muutamat keskustelijat kuvasivat, miten pelko voi johtaa turhautumiseen ja kyynistymiseen.

”Suurin pelko on, että asiat jatkuu niin kun ne tällä hetkellä menee, ettei löydetä mitään uutta suuntaa.”

Pelot koskettavat niin itselle tärkeitä metsiä kuin koko Suomen luontoa. Osa keskustelijoista kertoi metsässä liikkeessaan pelkäävänsä itselleen tärkeän lähimetsän, sieni- tai marjapaikan katoavan hakkuiden myötä. Joillekin sukupolven vaihdokset ja lisääntynyt huomion kiinnittäminen muihinkin kuin talousarvoihin herättää pelkoa puuraaka-aineen riittävydestä, työllisyydestä ja paikallisesta elinkeinotoiminnan romahtamisesta. Myös metsäomistuksen siirtyminen Suomen ulkopuolelle herättää pelkoa.

Samaan aikaan, kun metsäkeskustelun yllä leijuu pelko, niin keskustelijat kertoivat myös heille toivoa tuovista asioista. Vielä on olemassa luonnontilaisia metsiä ja metsänhoidon menetelmät kehittyvät. EU:n sääntely pakottaa vaikeisiin muutoksiin ja hiilensidontapalveluihin on syntyneissä markkinat. Metsänhoitodataa voidaan hyödyntää jatkuvasti paremmin. Uudistava metsien käyttö kiinnostaa kasvavaa joukkoa metsänomistajia. Joillekin toiveikkautta lisää myös se, että Suomessa yhä edelleen kyetään rakentamaan dialogiin eri tavoin ajattelevien kesken.

”Pelkääminen on paljon helpompaa
kuin optimismi tai vaihtoehtoisen
tulevaisuuden ajattelevinen.”

”

Ratkaisusuuntia

Tietopohja ja tiedon hyödyntäminen ·
Säätelyn välineet · Kannustimet · Arvokeskustelu ·
Yhteinen visio · Globaali näkökulma · Poliittinen rohkeus

Suureen Metsädialogiin osallistuneilla oli ehdottaa ratkaisuja moniin keskusteluissa esille tuotuihin ongelmiin. Valtaosa ratkaisusuunnista liittyi ekologiseen kestävyYTEEN. Esitetyt ratkaisuehdotukset ulottuivat yksityiskohtaisista toimenpiteistä koko yhteiskuntaa ohjaavien arvojen muuttamiseen. Keskeisenä haasteena näyttäytyi se, että suuri joukko toimijoita kehittää ratkaisuja erillään toisistaan. Lisäksi monien keskeisten toimijoiden jännitteiset suhteet estävät yhteisen työskentelyn. Tämä vaikeuttaa kokonais kuvan muodostamista, systeemisten yhteyksien hahmottamista ja eri ratkaisujen yhteensovittamista. Monissa dialogeissa toivottiinkin valtakunnallisen tason yhteistä työskentelyä ratkaisujen löytämiseksi, vaikka samalla ollaan tietoisia metsien käyttöön liittyvistä erimielisyyksistä.

Tietopohja ja tiedon hyödyntäminen

Vaikka tutkimuksen tuottamia faktoja tulkitaan eri tavoin, niin yleisellä tasolla luottamus tieteeseen ja tietoon yhdistää erilaisia metsätoimijoita. Dialogeissa jaettiin laajasti usko siihen, että tutkimustiedon yhdistäminen ja hyödyntäminen tarjoaa ratkaisun avaimia nykytilanteen ongelmiin. Tutkimustiedon toivottiin edistävän erityisesti metsäekosysteemien arviointia, oikeanlaisen metsänhoidon toimenpiteitä, metsän omistajien ja metsäneuvojien kouluttamista sekä yleisellä tasolla luontokadon pysäyttämiseksi ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi tehtäviä päätöksiä.

”Voidaan tehdä nykyisellä tietopohjalla ja aineistoilla hyvin tarkkoja täsmätoimia.”

Tutkimuksen lisäksi eri toimijat keräävät jo nyt valtavan määrän erilaista tietoa. Yliopistojen ja tutkimuslaitosten tutkimuksen rinnalla tietoa keräävät ja koostavat esimerkiksi ELY-keskukset, metsäyhtiöt, metsäneuvojat, luontoarvioijat, metsästäjät, kalastajat ja lintubongarit. Haasteena on tiedon pirstaloituminen eri tietokantoihin. Tämä ei mahdollista yhteistä jaettua kuvaa metsien tilanteesta, eikä tieto ole myöskään kaikkien toimijoiden vapaasti saatavilla. Tarvitaan siis mittavia ponnistuksia tiedon kokoamiseksi, sen muodostaman kokonaisuuden hahmottamiseksi ja lopulta vielä kaiken tämän tiedon hyödyntämiseksi.

Tutkijat miettivät, kuinka esimerkiksi saadaan näkyviin biologisten tietojen erilaista eliöstä. Samoin pohdittiin, kuinka saadaan esiin ekosysteemien tuottama taloudellinen hyöty, jotta ekosysteemit nousisivat yhdeksi päätöksenteon perusteeksi. Erityisen tärkeänä pidettiin tiedon hyödyntämistä metsäsuunnittelussa, metsänomistajien ja metsäneuvojien koulutuksessa sekä laajemman ymmärryksen rakentamista metsistä ja ekologiasta kaikille Suomessa asuville. Toimittajat puolestaan nostivat esiin, miten erillisen metsäjournalismin sijaan ympäristö- ja maankäyttökysymykset pitäisi huomioida osana kaikkea uutisointia.

”Ensin pitäisi tehdä näyttöön ja tieteeseen perustuva suunnitelma, jolla saavutetaan tavoitteet. Sen jälkeen poliittiset päättäjät osoittavat tai eivät siihen resursseja.”

Keskusteluissa kaavailtiin erilaisia keinoja tiedon jakamiseksi ja riittävän laajan systeemisen ymmärryksen rakentamiseksi ekologian, talouden ja yhteiskunnallisen kokonaiskuvan muodostamista varten. Suunnitteilla olevia käytäntöjä olivat muun muassa: eri alojen tutkijoiden säännölliset foorumit, tieteelliset ja kansantajuiset yhteisjulkaisut, metsäammattilaisten jatkuva tiedonvaihto, paikkatiedon ja metsänhoidon digitaalisten työkalujen hyödyntäminen sekä uusien teknologisten innovaatioiden käyttö toimenpiteiden vaikuttavuuden seurannassa.

Säätelyn välineet

Yhdeksi keskeiseksi ratkaisusuunnaksi esitettiin säätelyn lisäämistä. Tätä puolustettiin vetoamalla siihen, että tarvittavat muutokset ovat mittavia ja ihmiset eivät vapaaehtoisesti toimi oikeaan suuntaan. Osa metsätalouden piirissä toimivista keskustelijoista suhtautui varauksellisesti säätelyn lisäämiseen, varsinkin jos tämä tapahtuu kuulematta metsänomistajia ja elinkeinonharjoittajia. Useampi osallistuja kuitenkin uskoi, osa perustellen tätä tutkimustiedolla, että suomalaisten enemmistö kannattaa tiukempaa säätelyä metsien tilanteen parantamiseksi.

Keskeiseksi säätelykeinoksi nähtiin lainsäädäntö. Tiukempaa säätelyä tulee EU:n lainsäädännöstä, mutta Suomi voisi olla näissä asioissa aloitteellisempi. Keskusteluissa nousi esiin toiveita yhtäältä tiukemmista suojeluvaatimuksista ja toisaalta teollisuuden puuntarpeen turvaamisesta. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että ennallistamisasetuksen kaltaisille säädöksille muotoillaan myös selvät ja ymmärrettävät kriteerit. Eniten toivottiin säätelyä siihen, että ympäristövahinkojen ja laiminlyöntien aiheuttajat maksaisivat aiheuttamistaan haitoista. Muutamassa keskustelussa ehdotettiin myös tiukempia lakisäätteisiä suojelovelvoitteita metsänomistajille. Puukauppatuloista voitaisiin ohjata osa tuotoista suojelua edistävään rahastoon. Yhdessä keskustelussa väläytettiin esimerkiksi 10 % suojelupakkoa omistetusta metsästä.

”Mäkin ajattelen, että demokratia on kestävin tapa rakentaa kestävää yhteiskuntaa, en haikaile diktatuuria, mutta joillakin elämän osa-alueilla pitäisi olla paljon enemmän rajoja.”

Säädökset eivät toimi kunnolla, jos niitä ei kyetä valvomaan. Moni toivoikin parempaa valvontaa lakien ja säädösten noudattamiseen ja resursseja rikkomusten tutkimiseen. Tarvitaan myös uusia mittareita, joilla toimenpiteitä valvotaan ja arvioidaan asioiden edistymistä. Erityisesti toivottiin uusia keinoja, joilla voitaisiin mitata talouden rinnalla ekologisten arvojen toteutumista. Lisäksi peräänkuulutettiin päättäjien vastuuta ja heidän toimintansa valvomista. Valtio ja kunnat omistavat paljon metsää, mutta kuka valvoo niistä tehtyjen päätösten seurauksia?

”Vapaaehtoisuus ei toimi. Se on nähty. Reguloikaa minusta parempi ihminen.”

Dialogeissa tiedostettiin myös liiallisen pakottamisen ja valvonnan riskit. Väärällä tarkkuudella säädetyt, huonosti perustellut ja puutteellisesti viestityt rajoitteet saattavat kääntyä itseään vastaan. Sääntelyn ja pakkosuojelun pelko voi johtaa esimerkiksi hakuiden aikaistamiseen ja metsäomaisuuden myymiseen.

Kannustimet

Sääntelyn ohella – tai sen vaihtoehtona – keskusteltiin myös kannustimista. Erityisesti moni metsäteollisuudessa työskentelevä ja metsänomistajien kanssa toimiva korosti kannustimien merkitystä ja voimaa. Voimallisimpana kannustimena pidettiin rahaa. Osa uskoi siihen, että ihmiset tekevät vapaaehtoisestikin hyviä päätöksiä, jos heille perustellaan niistä laajemmin ja pitkällä tähtäimellä koituva hyöty.

”On tärkeää saada yksityiset metsänomistajat mukaan luontoarvot huomioivaan metsänkäyttöön.”

Useaan otteeseen nostettiin esiin toive siitä, että metsänomistajia kompensoitaisiin siitä, että he suojelevat omistamaansa metsää tai kasvattavat metsien hiilinieluja. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa vaikkapa metsäomaisuudesta maksettavan perintöveron kevennystä, kompensatiota hakkuiden lykkäämisestä, tiukempaan suojeluun ohjaavien metsäsertifikaattien vaikutusta puun korkeampaan hintaan sekä Metso- ja Helmi-rahojen kasvattamista. Osa keskustelijoista odotti toiveikkaana kaupallisten hiilensidontapalveluiden kehittymistä ja luonnonarvomarkkinoiden syntyä, jolloin metsänomistajille voitaisiin maksaa vaikkapa luonnon monimuotoisuuden lisäämisestä. Yhdessä keskustelussa ehdotettiin vapaaehtoista luonnon monimuotoisuuden tukemismaksua puukauppojen yhteyteen. Joillakin oli myös toiveita siitä, että jatkossa yksityistä rahaa investoidaan aiempaa enemmän metsien suojeluun.

”Meiltä puuttuu ajatus, mitä tulevaisuus tarkoittaa eri sektoreilla? Sen takia siitä löytyy hyvin ristiriitaisia ajatuksia mitä kukin pystyy tekemään ja mitä haluaa tehdä lyhyellä aikavälillä.”

Ihmisiä voi kannustaa muullakin tavoin kuin rahalla. Muutamissa dialogeissa oltiin varovaisen optimistisia sen suhteen, että ihmiset heräisivät laajasti ymmärtämään metsien merkityksen koko yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta. Näin syntyisi innokkuutta ponnistella vaikeidenkin ratkaisujen läpiviemiseksi.

Arvokeskustelu

Monet keskustelijoista ajattelevat, että metsiin liittyvät suuret muutokset voivat tapahtua vain arvokeskustelun avulla. Erityisesti toivottiin sellaista arvokeskustelua, jolla olisi vaikutusta luontokadon pysäyttämiseen, ilmastonmuutoksen hillintään ja kestäväen talous- ja yhteiskuntajärjestelmän syntyyn. Osa kaipasi arvokeskustelua myös täsmällisimmistä kysymyksistä, kuten alueellisesta elinvoimaisuudesta tai puuraaka-aineen saatavuuden turvaamisesta.

”Suomen metsät on mun mielestä heijastus
Suomen kansakunnan arvoista.”

Arvokeskustelun ajateltiin edellyttävän aitoa kiinnostusta toisia ihmisryhmiä kohtaa. Mikäli emme kykene ymmärtämään omista arvoistamme poikkeavia arvoja, emme pysty kuvittelemaan eri osapuolia huomioivaa muutosta. Arvokeskustelujen uskottiin myös vaikuttavan omiin käsityksiin. Jotkut dialogien osallistujista kuvasivatkin hetkiä, jolloin he ovat kohdanneet henkilöitä, joiden arvot ovat poikenneet heidän omista. Toisinaan nämä kohtaamiset ovat saaneet pohtimaan omia arvoja, joissain tapauksessa jopa muuttamaan niitä.

”Kukaan ei voi määrätä toisen ihmisen arvoja,
mutta niistä voidaan käydä dialogia ja sitä
kautta voidaan päästä eteenpäin.”

Haasteeksi arvokeskustelulle osallistujat nostivat metsiin liittyvän historiallisen paino-
lastin kansakunnan pelastajana, eri tahojen voimakkaat taloudelliset intressit ja vallan
sekä sosiaalisen median tunnemyrskyjä ruokkivan vastakkainasettelun. Moni Suuressa
Metsädialogipäivässä mukana ollut ajatteli, että juuri kasvokkaiset dialogiset kohtaami-
set mahdollistavat arvojen syvällisen käsittelyn. Jatkossa dialogeihin haluttaisiin mukaan
laajemmin elinkeinoelämän edustajia ja poliitikkoja.

Lapsen teos 3-vuotiaiden dialogista: Tämä on iloinen puu.

Yhteinen visio

Monet dialogiin osallistuneista toivovat, että Suomessa olisi yhteisempi tilannekuva ja tulevaisuusvisio metsien käytöstä. Samalla todettiin, että tällaista tuskin voi syntyä ilman riittävän yhteisiä faktoja. Yhteisen vision luomisen ajateltiin edellyttävän dialogia yhteiskunnan kaikilla eri tasoilla. Tätä tarvitaan sekä riittävän kattavan ymmärryksen muodostamiseen että yhteisen tahtotilan luomiseen.

”Me ollaan vaikean muutoksen edessä.
Muutoksen, joka pitää tehdä ja sitä ei
välttämättä haluta tehdä.”

Dialogien perusteella muodostuu vaikutelma, että metsäkentän eri toimijoilla on osittain samoja päämääriä, mutta niiden saavuttamiseksi saattaa olla hyvin erilaisia ja keskenään ristiriitaisia keinoja. Monilla toimijoilla niin metsätalouden kuin metsänsuojelun puolella on erilaisia omia hahmotelmia ja suunnitelmia tulevaisuudesta: tiekarttoja, visioita ja sitoumuksia. Tärkeimpinä ratkottavina valtakunnan tason asioina mainittiin erityisesti metsähakkuiden määrä, kriteerit vanhoille metsille, lajien suojeluun liittyvät toimenpiteet ja mahdolliset suojelukorvaukset. Tämän ohella olennaisena pidettiin myös sitä, miten metsiä koskevaa lainsäädäntöä kehitetään ja miten eri toimijoita, kuten yksittäisiä metsänomistajia, informoidaan ja ohjataan. Yhtenä olennaisena tekijänä mainittiin metsäteollisuuden tutkimus-, kehitys ja innovaatio (TKI) resurssien kasvattaminen, jotta löydetään uusia kestäviä tapoja hyödyntää metsiä taloudellisesti. Yhteisessä visiossa tarvittaisiin laajaa systeemistä ymmärrystä siitä, miten sovitetaan yhteen erilaiset näkökulmat, ratkaisut ja eri toimijoiden tarpeet. Lisäksi vision pitäisi olla riittävän konkreettinen, jotta se voidaan kommunikoida laajalle yleisölle.

”Tärkeintä on, että opitaan ymmärtämään toisiamme. Sitä kautta pystytään tekemään se yhteinen tulevaisuus.”

Keskustelijat tiedostivat, että tulevaisuusvisiot kytkeytyvät muihin suuriin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, kuten talouskasvuun, työllisyyteen, omistusoikeuksiin, Suomen aluepolitiikkaan ja saamelaisten oikeuksiin. Näiden taustalla hämmöttävät vielä mittavammat kysymykset planetaarisista ekologisista kriiseistä, kapitalistisen talousjärjestelmän ongelmista ja muiden lajien asemasta yhteiskunnissamme. Osa keskustelijoista ajattelee, että tulevaisuuden hahmottaminen edellyttää erittäin vaikeiden aiheiden käsittelemistä, kuten ihmisten ohjaamista kulutuksen vähentämiseen, vaihtoehtoja nykyisen talousjärjestelmän kestämyyteen ja lajien välistä oikeudenmukaisuutta.

Globaali näkökulma

Suomen metsäkysymysten rinnalla keskusteluissa sivuttiin jonkin verran myös globaaleja näkökulmia. Suomen metsien tilanne ja tulevaisuus riippuu niin ekologisesti kuin taloudellisesti globaaleista kehityssuunnista. Metsähakkuiden vähentäminen Suomessa voi kiihdyttää niitä jossain muualla. Hiilinielujen romahtamisella Suomessa on osansa koko planeetan kohtaloon ilmastonmuutoksen edetessä.

”Metsien tulevaisuutta varjostaa myös poliittinen epävarmuus. Kansainväliset ja EU-tason päätökset voivat vaikuttaa siihen, miten metsiä Suomessa käytetään.”

Maan rajojen ulkopuolelle katsomista pidettiin tärkeänä myös siitä syystä, että voimme oppia siitä, mitä muualla on tapahtunut. Muutamassa keskustelussa mainittiin varoittavana esimerkkinä Keski-Euroopan metsien tilanne, jossa kuivuus ja kuoriaistuhot ovat vakavasti heikentäneet metsäluontoa. Samalla muistutettiin siitä, että suuret globaalit muutokset, kuten Golfvirran heikentyminen, voivat laittaa monet seikat Suomen metsien käytössä aivan uusiksi.

Koska kansainvälisesti katsottuna Suomen pinta-alasta poikkeuksellisen suuri määrä on metsää, niin Suomen ajateltiin voivan myös näyttää esimerkkiä muulle maailmalle. Tämä kuitenkin uskottiin edellyttävän sitä, että Suomessa päästään eteenpäin nykytilanteesta, jossa yhteisten ponnistelujen sijaan iso osa metsäalan toimijoiden voimista kuluu keskinäisiin kamppailuihin.

”Jos Suomi pystyy toteuttamaan metsien käytön siten, että meillä toteutuu luonto- ja ilmastovaikutukset ja taloudellinen puoli, niin miettikäpäs, kuinka kiinnostava maa Suomi silloin on. Ja miettikää, jos epäonnistutaan, kuinka kiinnostava silloin on.”

Poliittinen rohkeus

Lukuisissa keskusteluissa peräänkuulutettiin poliittista vastuuta metsien tilanteesta. Moni oli sitä mieltä, että poliittinen tilanne metsien suhteen oli jumissa. Osa ajatteli, että vaikeita ratkaisuja on lykätty liiaksi hallitukselta seuraavalle. Tähän esitettiin syyksi eturyhmien, erityisesti metsäteollisuuden, mittavaa valtaa Suomen päätöksenteossa niin valtiollisella kuin paikallisella tasolla. Yhdessä keskustelussa esitettiin näkemys, että Suomi on jäänyt historiansa vangiksi ja yhä ajatellaan, että koko maamme tulevaisuus on metsistä saatavien tulojen varassa.

”On yks sellainen poliittisen järjestelmän kriisi: et järjestelmä asemoituu aina suhteessa konsensukseen, jonkin porukan, ihmisryhmän konsensukseen, ei totuuteen.”

”

Laajasti toivottiin sitä, että poliittinen päätöksenteko perustuisi tutkittuun tietoon ja että sen pohjalta uskallettaisiin tehdä rohkeita päätöksiä. Samalla oltiin tietoisia siitä, että tarvittavat päätökset eivät ole helppoja ja päättäjät tarvitsevat paljon lisää ymmärrystä metsään liittyvistä ekologisista ja taloudellisista asioista. Rohkeita tietoon pohjautuvia päätöksiä ei tarvita vain valtakunnan tasolla vaan myös paikallisesti. Monet tärkeät ratkaisut metsien tulevaisuudesta tehdään kunnissa. Lukuisat kaavoitukseen, rakentamiseen, kaivostoimintaan ja energiantuotantoon liittyvät päätökset heijastuvat myös metsien käyttöön. Niinpä metsien olisi hyvä näkyä enemmän esimerkiksi kuntien strategiatyössä.

Dialogeissa oli mukana paljon ihmisiä, jotka toivoivat mahdollisuutta osallistua aktiivisemmin metsistä tehtäviin päätöksiin. He uskovat, että kansalaisyhteiskuntaa kannattaa kuulla enemmän näissä asioissa. Laajemman ihmisjoukon piiristä voi nousta uudenlaisia ideoita ja osallisuus sitoo ihmisiä vahvemmin tehtäviin päätöksiin. Monin tavoin rakkaat ja tärkeät Suomen metsät ovat koko kansan asia.

”Meillä on joku semmonen perintö tai taakka Suomessa, että katsotaan että vain ne, jotka ovat metsäammattilaisia, saavat osallistua.”

”

Johtopäätökset

Suuren Metsädialogipäivän aineiston pohjalta voidaan tehdä **kolme** kokoavaa johtopäätöstä.

1

Monet suomalaiset ja Suomessa asuvat haluavat osallistua aktiivisemmin metsäkeskusteluun. Dialogeihin osallistui suuri joukko hyvin erilaisista taustoista tulevia ihmisiä ja organisaatioita ja mukana oli monia, jotka eivät aikaisemmin olleet osallistuneet metsistä käytävään keskusteluun. Metsät ja niiden tulevaisuus koetaan tärkeäksi asiaksi, josta halutaan käydä laajaa yhteiskunnallista keskustelua. Nykyiseen

julkiseen keskusteluun ollaan kuitenkin monilta osin tyytymättömiä. Se nähdään ulossulkevana, sekavana ja polarisoituneena. Jatkossa keskustelun toivotaan perustuvan entistä vahvemmin tutkittuun tietoon, mutta huomioivan monipuolisesti eri ammatti- ja ihmisryhmien näkökulmat. Uudet äänet keskustelussa tuovat laajemmin esiin metsiin liittyviä moninaisia arvoja ja ne voivat myös tuoda mukanaan uusia ratkaisuja.

Suomessa on käynnissä mittava muutos suhtautumisessa metsiin.

Metsät nähdään aiempaa moninaisemmin, metsäalalle on tullut lukuisia uusia toimijoita ja paine uudistaa metsiin liittyviä käsityksiä ja käyttötapoja kasvaa. Muutoksen kokonaiskuva on kuitenkin pirstaleinen. Iso osa toimijoista rakentaa tilannekuvaa vain omasta näkökulmastaan, hyödyntää saatavilla olevaa tietoa valikoivasti ja suunnittelee toimin-

taansa erillään toisista toimijoista. Kokonaisuuden pirstaleisuus vaikeuttaa laajan systeemisen ymmärryksen muodostamista ja ajattelutapojen uudistamista. Tässä asetelmassa toimijoiden välille syntyy väärinymmärryksiä, jotka voivat tarpeettomasti lisätä jo olemassa olevia jännitteitä. Näistä syistä on vaikeaa suunnitella ja toteuttaa isossa mittakaavassa vaikuttavia toimenpiteitä.

Tarvitaan yhdessä rakennettu tulevaisuusvisio metsille Suomessa.

Suomen metsien tila, ekologisten ongelmien paheneminen ja talouden synkät näkymät huolestuttavat monia. Monissa dialogeissa toivottiin, että Suomessa voitaisiin rakentaa tutkittuun tietoon perustuva

yhteinen visio, jossa sovitetaan yhteen ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset näkökulmat. Tällainen visiotyö tarvitsee tuekseen poliittista rohkeutta, jotta Suomi pääsee mahdollisimman yhtenäisenä ja elinvoimaisena suuntaamaan kohti tulevaa.

Sanasto

Ekologinen käytävä (suojakäytävä)

Kapea vyöhyke ja kulkureitti, kuten metsäkaistale, jonka kautta eliöt voivat siirtyä erillisistä elinympäristöistä toisiin, esimerkiksi monimuotoiselta tai suojellulta metsäalueelta toiselle. Voi olla myös joki tai puro. Ekologiset käytävät mahdollistavat lajien siirtymisen tarvitsemiinsa olosuhteisiin, kun ilmaston lämpenemisen myötä niiden vanhat elinalueet muuttuvat. (suomenluonto.fi) (vesi.fi)

Ekosysteemipalvelut

Ekosysteemien ihmisille tuottamia, aineellisia ja aineettomia luontohyötyjä: tuotantopalveluja (ravinto, vesi, energia, rakennusaineet), säätely- ja ylläpitopalveluja (mm. pölytys, ilmaston säätely, veden ja ilman puhdistus) sekä kulttuuripalveluja (esim. virkistys, terveys, maisema-arvot). (ymparisto.fi) (oph.fi)

Ennallistaminen

Toimenpiteitä, joilla edistetään ihmisen muokkaaman ympäristön palautumista takaisin luonnontilaan tai mahdollisimman lähelle sitä. (ymparisto.fi) (wwf.fi)

Hiilivarasto

Ekosysteemi tai sen osa, joka varastoi ja säilyttää hiiltä sen sijaan että se olisi vapaana ilmakehässä. Esimerkiksi maaperä, puut ja turvemaat. (forest.fi)

Hiilinielu

Ekosysteemi, sen osa tai prosessi, joka sitoo ja poistaa ilmakehästä hiilidioksidia enemmän kuin vapauttaa sitä ilmakehään. Esimerkiksi metsä, jonka kasvu ylittää poistuman on hiilinielu. (luke.fi)

Jatkuva / jatkuvapeitteinen / jatkuvapuustoinen kasvatus

Metsää pidetään koko ajan puustoisena ilman avo- tai päätehakkuita ja puita poistetaan hakkaamalla säännöllisin väliajoin vain osa puista esimerkiksi poimintahakkuilla tai pienaukkohakkuilla. Metsikössä kasvaa eri-ikäisiä ja -kokoisia puita. ([forest.fi](#)) ([luke.fi](#))

Kiertoaika / kasvatusaika

Metsätalouden käyttämä termi ajanjaksolle metsän istuttamisesta tai kylvämisestä siihen, että se hakataan, eli kun sen kasvu hidastuu ja hakkuu on taloudellisesti kannattavaa ([forest.fi](#)).

Luonnonarvomarkkinat

Markkinapohjainen järjestelmä, jossa luonnon tuottamilla ekosysteemipalveluilla on taloudellinen arvo, joka voidaan tunnistaa ja hinnoitella. Luo taloudellisia kannustimia luonnonsuojelulle ja ennallistamiselle. ([ym.fi](#))

Metsäsertifikaatit FSC® ja PEFC

Vapaaehtoisia metsän sertifiointijärjestelmiä. FSC-standardin ekologiset kriteerit ja suojele vaatimukset ovat tiukempia kuin PEFC:n. Suomen talousmetsistä noin 90 % on PEFC-sertifioitu ja noin 10 % FSC-sertifioitu. ([forest.fi](#)) ([metsakeskus.fi](#))

Monimuotoinen metsä

Metsän monimuotoisuutta edistäviä tekijöitä ovat mm. sekametsäisyys, kerroksellisuus, eri lajien (erityisesti uhanalaisten lajien) elinpiirien sekä tärkeiden luontokohteiden suojele, riista- ja suojatiheiköt, vesien suojavajöhykkeet, vanhat puut, lahopuu ja tekopökkelöt, palanut puuaines, säästöpuuryhmät ja ravinnonlähteet pölyttäjille (pajut). ([mhy.fi](#)) ([metsa.fi](#)) ([sll.fi](#))

Planetaarinen

Maapallon kantokyvyn rajoissa pysyvä. ([tieteentermipankki.fi](#))

Päätehakkuu / uudistushakkuu (avohakkuu)

Päätehakkuu on metsätalouden virallinen termi hakkuulle, joka tehdään talousmetsän kiertoajan lopussa. Tarkoituksena on poistaa vanha puusto ja valmistella alue uuden metsän perustamiseen. Päätehakkuu voidaan toteuttaa eri tavoin: Avohakkuu: kaikki puut poistetaan kerralla. Siemenpuuhakkuu: osa puista jätetään siementämään uusi metsä. Suojuspuuhakkuu: jätetään enemmän puita suojaamaan uutta taimikkoa. Käytännössä päätehakkuu tavasta riippumatta johtaa usein avoimeen avohakkuumaisemaan. (forest.fi) (metsakeskus.fi) (metsalehti.fi).

Sekametsä (sekapuustoinen metsä)

Metsätyyppi, jossa on vähintään kahta puulajia (sekä lehti- että havupuita) ja vallitsevan puulajin osuus puustosta on enintään 75 % kokonaisrunkotilavuudesta. "Sekapuu" tarkoittaa metsikössä olevaa puulajia, joka ei ole metsikön pääpuulaji. ([Metsätilastollinen vuosikirja 2022, Luonnonvarakeskus \(2023\)](#))

Suojavyöhyke / suojakaista

Vesistöjen ja pienvesien varsille jätettävä yhtenäinen kaistale, jolla maanpinta ja pensaskerros säilytetään rikkoutumattomana. Sitoo hakkuualueelta valuvia ravinteita ja maa-ainesta, joka vähentää vesistöjen rehevöitymistä. Suojavyöhykkeet myös estävät eroosiota, ylläpitävät luonnon monimuotoisuutta, pienilmastoa ja maisema-arvoja sekä toimivat ekologisina käytävinä. (metsakeskus.fi) (sll.fi)

Suojeltu metsä

Metsä, joka on luonnon suojelemiseksi rajattu joko kokonaan, osittain tai väliaikaisesti metsätalouden ulkopuolelle joko lainsäädännön, viranomaispäätöksen tai metsänomistajan oman päätöksen nojalla. (metsanhoidonsuositukset.fi)

Systeminen kokonaisuus

Järjestelmä, jonka osat vaikuttavat sekä toisiinsa että kokonaisuuteen. Kokonaisuus saa aikaan ilmiöitä ja yhteisvaikutuksia, joita sen yksittäiset osat eivät yksinään selitä.

Talousmetsä

Metsä, jonka ensisijaisena tarkoituksena on puuntuotanto. Voidaan puhua myös kasvatusemetsästä. (forest.fi)

Tasaikäisrakenteinen kasvatus (jaksollinen kasvatus)

Metsän puusto hakataan ja istutetaan tai kylvetään kerralla tai lyhyen ajan sisällä niin, että puut ovat suunnilleen saman ikäisiä. Toteutetaan tyypillisesti avohakkuin ja kylvämällä tai istuttamalla uusi metsä. (metsateollisuus.fi) (metsakeskus.fi)

Virkistysmetsä

Ensisijaisesti ihmisten virkistystarkoituksiin, vapaa-ajan viettoon ja luonnossa liikkumiseen varattuja ja ylläpidettyjä metsiä. Usein maisemallisesti erityisiä alueita, joilla on virkistys- tai suojeluarvoja ja joiden hoidossa otetaan korostetusti huomioon virkistyskäyttöä tukevan luonnon piirteiden säilyminen. (metsa.fi) (ssl.fi)

Uudistava metsien käyttö

Liiketoiminta, jonka tarkoituksena on metsän monimuotoisuuden ja luonnon tilan parantaminen metsänhoitotoimenpiteillä, jotka lisäävät myös taloudellista kannattavuutta. (metsagroup.com)

